

ΑΠΟΜΑΧΟΣ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ.

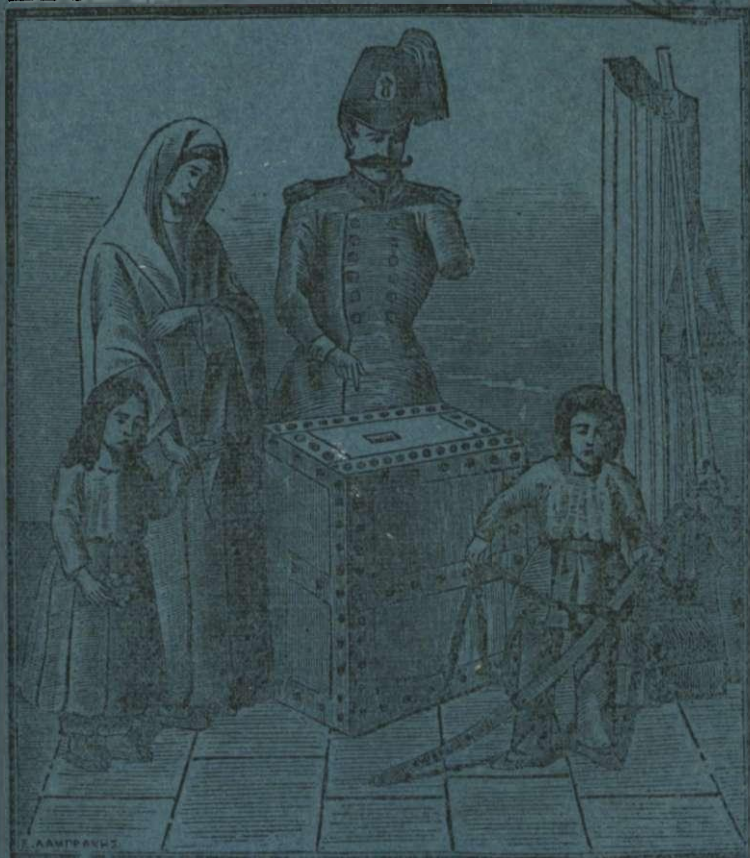
Εκδιδόμενον προς όφελος του ταμείου των χηρών και ορφανών του Έλλ. Στρατού
Υπό του υπολοχαγού του Πυροβολικού Σ. Α. ΜΕΤΣΙΤΣΙΔΑ
Εισληκτού του Πυροβολικού κατά το Γενικό της Στρατιωτικής.

• Δύο ταύτα εκ των θεών τοις ανθρώποις • Ορφανόν και χηρὸν ἀναλίσφεται, καὶ
• δεδίοσθαι κάλλιστα, τὸ τε ἀληθεύειν καὶ • ἔδον ἀμαρτωλῶν κρῖνει. •
• τὸ εὐεργετῆιν. • (Πυθαγόρας.) • (Ψαλ. 148. σ. 9.)

ΕΤΟΣ Α΄.

(ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ)

ΤΕΥΧΟΣ Θ΄.

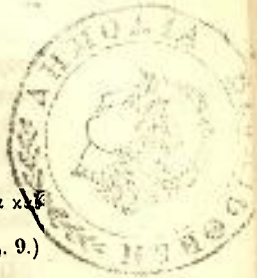
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΓΗΣ.

1857.

Α Π Ο Μ Α Χ Ο Σ,

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ.

Α Γ Γ Ε Λ Ι Α.

« τὰ ταῦτα ἐκ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις ἔκτελλεται κἀλλιστα, τὸ τε ἀληθεύειν καὶ τὸ ἀγαθόν. » (Πυθαγόρας). « Ὀρφανὸν καὶ χήραν ἀναλήψεται καὶ ἔδδον ἀμαρτωλῶν ἀφανίσει. » (Ψαλ. 145 §. 9.)

ΣΤΟΙΧΟΣ Θ΄. ΑΘΗΝΗΣΙ, τῆ 30 Δεκεμβρίου 1857 **Ἀριθ. 9**

Γάλλου ἀντισυνταγματάρχου

Ἐπιστολὴ συμβουλευτικὴ τῷ υἱῷ αὐτοῦ,

ἐκ τῆς Σχολῆς τοῦ Α. Κύρου ἐξερχομένη.

Τέλος.

(Ὅρα φυλλ. 7 καὶ 8.)

Ἄγωγῆ

Θα περάσης πολὺν καιρὸν μετὰ τῶν συντρόφων, ἔσο λοιπὸν ἀγαθὸς εὐθύμμος, περιποιητικὸς, ἔσο φίλος κἀλλιστος. Μὴ σπεῦδε ὄμως σύνδεσμον φιλικῆς οικειότητος, διότι τοῦτο φέρει βαθμηδὸν ἡλικίαν τοῦ ἤθους καὶ τῶν κλίσεων. Ἡ ἡλικία δὲν θεωρεῖται, ἡλικίαν δὲν διακρίνεται ἐν τῷ στρατιωτικῷ βίῳ, διότι πάντες ζῶσι ἐν τῷ αὐτῷ βίῳ. Ἐπίσημον ἐκ πάντων τοὺς εὐλικρινεῖς καὶ εὐπίστους, τοὺς ὑπὸ κακοῦ αἰσθημάτων ἐμπνεομένους.

Συσσίτιον.

Κατὰ τὸν κανονισμόν θὰ τρώγῃς εἰς τὸ συσσίτιον, ἐκτὸς μόνον ἐν τῷ δὲν τὸ ἐπιτρέπωσιν αἱ περιστάσεις· εἰς τὰ δεῖπνα τὰ ἔκτακτα ἔσθι· ἔσθι σοὶ ἀρέσῃ, καὶ πῖνε καμπάνιον οἶνον ἂν τὸν ἀγαπήσῃς, ὅταν ἔσθῃς βλάβη τὴν υγιάν σου, λῦσον τὸ βαλάντιον. Τοῦτο ὄμως δὲν ἔσθῃς πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς ἀπορίας σου, μὴ δὲ ὑποπέσης ποτὲ εἰς ὑπερβολὴν πρὸ πάντων ὅταν πίνῃς, ἀλλὰ σταμάτησον ἐκεῖ ὅπου πρέπει.

Καφερεῖα.

Μὴ πρὸς τὸν ἀπὸ τῶν συναδέλφων εἰς τὸ καφενεῖον, μὴ ὄμως μένε ἐκεῖ ὅταν ἔσθῃς, διότι χάνεται ὁ καιρὸς καὶ βλάπτονται τὰ ἔσοδά σου,

Ἐκδόθη τὸ 24 Ἰανουαρίου 1858 ἔτους συνεστήθη ταμεῖον ὑπὲρ τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν στρατιωτικῶν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦ νόμου τούτου προδιωρίσθη κρατήσις τις ἐπὶ τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἀξιωματικῶν, ἡ δὲ κράτησις αὕτη, ἡτις ἐπιτελεῖ τὸ μόνον τακτικὸν εἰσόδημα τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου ταμείου, εἶσι εἰσὶν μικρά, ὥστε μετὰ παρέλευσιν τριῶν ἡδὴ ἔτων ἀπο τῆς συστάσεως τοῦ ταμείου τούτου τὰ κεφάλαια αὐτοῦ ἀνέβησαν μόλις ἐπὶ δραχ. 115 944. 02.

Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς μέχρι τοῦδε συνέδραμεν ἐκτάκτως τὸ ταμεῖον τούτο, ἦτοι τὰς ἀποδοχὰς καὶ τὰ ὄρφανῶν τῶν στρατιωτικῶν, οἵτινες ὑποκύπτοντες εἰς πλείστας θύσας καὶ ἀπολαύσας στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, γίνονται θύματα ὑπὲρ τοῦ θρόνου καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας, τοὺς μὲν ὀρφανούς, τολμώντες προσφέρομεν ἡμεῖς, οἱ μὴ ἔχοντες ἀργύρια, τοὺς κληρονομοῦντες ἡμεῖς, ὑπὲρ τοῦ ταμείου τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν τοῦ στρατοῦ σύσταται ἰσχυρὸν ἀποδοτικὸν περιοδικόν, ἐπεγραφόμενον ΑΠΟΜΑΧΟΣ.

Τὸ περιοδικὸν αὐτὸ μέλλει ἐκδοθῆναι ἀπᾶς τοῦ μηνὸς καὶ σύγκεισθαι ἐκ δύο φύλλων, ἢ καὶ πλείονων, εἴαν αἱ συνδρομαὶ συγχωρήσωσι τοῦτο.

Κατὰ τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἄρθρον, ἢ καὶ τῶν ἐπισημομένων ἐκ ξένων περιοδικῶν συγγραμμάτων ὁ Ἀπομαχος μέλλει ἔχειν τὰς στήλας αὐτοῦ δωρεὰν ἀνοικτάς εἰς τὸν ἴδιον ἄρθρον τῶν ἐπισημομένων καὶ ὀρφανῶν, ὅστις, ὡς καὶ ἡμεῖς, θελήσῃ νὰ ἀποδοκῇ τὰς ἀποδοχὰς αὐτοῦ ἰδίως.

Ἐὰν ὅστις ἐπισημομένων ἴνα καταχωρηθῶσιν εἰς τὰς στήλας τοῦ Ἀπομαχοῦ, πρέπει νὰ ἔσθῃ ἐπισημομένων τοῦ συντάκτου, νὰ ᾖ δὲ ἐπιστημονικῶς, ἰστορικῶς, στρατιωτικῶς, φιλοσοφικῶς, ἢ ἀποδοκῇ τὴν βελτίωσιν τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, διατηρουμένων τῶν ὄρων τῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας.

Αἱ ἐπισημοὶ ἀγγελίαι τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, ὅσαι τυγχάνουσι δημοσιεύσεως, μέλλουσι δημοσιεύεσθαι ὑπὸ μόνου τοῦ Ἀπομαχοῦ.

Ἦν ἄρθρον φέρον πολιτικὸν χαρακτῆρα ἴνα ἀποστέλλωσιν ἢ ἀποστέλλωσιν αὐτὰ πρὸς τὸν ἐκδότην ἀσφραγισμένα, τὰ δὲ μὴ φέροντα ὑπογραφήν μέλλουσι θεωρεῖσθαι ἰδιοκτησίαν τοῦ Ἀπομαχοῦ.

Ἡ συνδρομὴ γίνεται ἐπὶ ἑξ τοῦλάχιστον μηνῶν, ἡ δὲ μηνιαία τιμὴ αὐτῆς προσδιορίζεται διὰ μὲν τοὺς ὑπαξιωματικούς καὶ στρατιώτας εἰς λεπτά 50, διὰ πάντα δὲ ἄλλους εἰς δραχμὴν.

Ἡ συνδρομὴ χρησιμεῖται ὑπὸ παντὸς στρατιωτικοῦ διὰ μηνιαίας ἐκ τῶν ἀποδοχῶν αὐτοῦ κρατήσεως ὑπὸ τῶν σχετικῶν ταμείων, ἅτινα ἀποστέλλουσι τὰς κρατήσεις διὰ τῶν ἀποδοχῶν κατὰ τριμηνίαν πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ ταμείου τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν ἐπιτροπὴν.

Οἱ ἀποδοκῆσιν τῆς ἑλλῆς τάξεως προκαταβάλλουσι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς τὸ ταμεῖον τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν ἐπὶ ἀποδείξει τοῦ αὐτοῦ ταμείου.

Ἡ ἀποδοκῆσιν τῆς ἀποδοχῆς τοῦ Ἀπομαχοῦ θέλει χρησιμεῖσθαι ἐκ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἀποδοχῶν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ταμείου μενούσης διὰ τοῦτο ὑπολόγου πρὸς τὸν ἐκδότην τῶν Στρατιωτικῶν.

Ὁ Ἀπομαχος ἀναλλάσσεται ἀντὶ πάσης ἡμερηίδος καὶ παντὸς ἄλλου περιουσιακοῦ συγγράμματος.

Ἐν πρώτῳ φύλλῳ τοῦ Ἀπομαχοῦ ἐκδοθήσεται ἕνα τῆ ἐπιστροφῆ τῶν ἀγγελιῶν

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 9 Φεβρουαρίου 1857.

Ὁ ἐκδότης Σ. Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ

Ἰπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ.

Ἡσυχγητὴς παρὰ τῆ Ἰπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν.

ἄπεχε δὲ τοῦ παίξαι χρήματα, καὶ μόνον παίζων ὀλίγα ποσὰ χάνης μὴ ζητήσης νὰ παίξῃς καὶ πάλιν, διότι οὕτως ἀκολουθεῖς πτωχίζεις πολὺ τὸ βαλάντιόν σου. Μὴ ἀνοίγῃς πίστωσιν εἰς τὰ φανεῖα ἀλλὰ πλήρως ἀμέσως, καὶ φρόντισον νὰ μὴ ἔχῃς χρέη οὐ ἐκεῖ, οὔτε ἀλλαχοῦ.

Παίγνια

Παίξε ἐξ ἀνάγκης ὅ,τι παίζουνσιν οἱ ἕτεροι ἀξιωματικοί, τὸ πικέτον, τὸ βίστ, τὸ ἐκάρτε, τὸ σφαιριστήριον, κτλ. ἀλλὰ προτίμησον μάλ- λον αὐτῶν τὸ τάβλι, παίγνιον εὐγενές καὶ τὸ ζατρίκιον, τὸ ὁποῖόν σε μανθάνει νὰ σκέπτησαι καὶ νὰ κρίνῃς.

Ἐπιθυμῶ, ἔλεγεν ὁ μέγας Φριδερίκος, ἵνα ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί μοι παίζωσι τὸ ζατρίκιον. Τοῦτο, στρατιωτικῶς θεωρούμενον, εἶναι ὑπερβολὴ τὸ ζατρίκιον, καλὸν ἀλλ' οὐχὶ ἀνυπόφικτον. Εἶχε λοιπὸν ἕδικον ὁ Φριδερίκος, ἀν ἐφρόνει ὅτι, ἵνα γενῶμεν καλοὶ πολεμισταὶ καὶ στρατηγικοί, πρέπει νὰ μάθωμεν τὸ ζατρίκιον, διότι πολλοὶ ἐγκρατέστατοι τοῦ παιγνίου τούτου, δὲν εἶναι ἱκανοὶ οὔτε μίαν ἐννομοτίαν νὰ διοικήσωσιν, ὁ δὲ Ναπολέων, ὁ κατὰ τοῦτο ἀμαθέστατος ὑπῆρξεν ὁ θεὸς τοῦ πολέμου.

Ἄν γνωρίζωμεν τὸ ζατρίκιον καὶ τὸ τάβλι, πολλάκις ἐν ταῖς συναστροφαῖς εὐεργετοῦμεν ἐραστήν τινα τῶν παιγνίων τούτων ὑπερευχαριστούμενον ὅτι εὐρίσκει σύντροφον νὰ διασκεδάσῃ, ἐπειδὴ δὲ δὲν παίζομεν δι' αὐτῶν χρήματα, καὶ τοῦτο εἶναι κάλλιστον.

Διασκεδάσεις

Κάμε τρέλλας καὶ σὺ ὡς οἱ ἄλλοι, ἢ νεότης δὲν κρύπτεται, ἀλλὰ φυλλάττου μὴ ἐμπλέξῃς πρὸς γυναῖκας, ἀφ' ὧν δυσκόλως ἐπιποσώζῃσαι. Πολλάκις ἀξιωματικοὶ τινες ἀσυλλόγιστοι φορτόνοται ἐπιτυχῆ τινα πλάσματα, ἅτινα δὲν δύνανται νὰ παρουσιάσωσι πρὸς εἰς τὸν κόσμον. Σύνδεσμος ἀπρεπῆς, βλάπτων τῆς ὑπηρεσίας τὸ ζῆλον, ἐμποδίζων τὰς μετὰ τῶν συντρόφων σχέσεις, πολλὰ ἐπιπλοκαῖα καὶ ἀφόρητα ἔξοδα. Οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ οὗτοι, θέλοντες ἐπὶ τῆς νὰ ἐφέλωσι τῆς πικρᾶς θέσεως, ἀναγκάζονται νὰ νυμφευθῶσι καὶ πικρακίδα. Ὁ διάβολος χορεῖται εἰς τὰ τοιαῦτα συνοικέσια, καὶ νὰ μένῃ νὰ λέγωμεν δι' αὐτούς *Τὸν ἐφόρισαν τὸν διάβολον.*

Γάμος

Κατὰ γενικὸν κανόνα, οὐδεὶς ἀξιωματικὸς πρέπει νὰ νυμφευθῶσιν πρὶν συμπληρῶσιν τὰ τριάκοντα ἔτη τῆς ἡλικίας του, καὶ πρὶν τὸν βαθμὸν λοχαγοῦ. Καὶ ὅμως ἀν ἐπιτύχῃς καλὴν τινα κόρην,

καὶ πάντων σεμνὴν καὶ τιμίαν, ἐξ ἀγαθοῦ δὲ γένους καταγο- νησθεῖς καὶ καταλλήλων ἔχουσαν ἡλικίαν, ἀν πεισθῇς ὅτι τὸ συνοικέ- σιον τοῦτο δύναται νὰ σε καταστήσῃ εὐτυχῆ, δὲν σε συμβουλεύω πρὶν νὰ ἀποβάλῃς τὴν καλὴν εὐκαιρίαν, διότι ἔτυχες μικρότερος εἰρημένης ἡλικίας τῶν 30 ἐτῶν, καὶ δὲν ἔγινες ἐτι λοχαγός. Θέλω νὰ συμβουλευθῇς τοὺς γονεῖς σου καὶ τὸν ἀρχηγόν σου, καὶ τα παῦτα ἀποφάσισον. Δὲν σοὶ λέγω νὰ ἐπιζητῇς χρήματα καὶ ταῦτα νὰ νυμφεύῃσαι τὴν κόρην, ἀλλ' ὅταν τύχῃς ἔχουσα καὶ ταῦτα εἰρημένα προσόντα, τὰ φλωρία τότε δὲν φέρουσι κἀνὲν πόνον οὔτε τῶρα, οὔτε ἐφεξῆς.

Ὅποσδήποτε ὅμως, μὴ πάρῃς γυναῖκα χωρὶς τῆς προικὸς τῆς ὑπο- νόμου ἀπαιτουμένης καὶ μὴ, ἵνα νυμφευθῇς, περιμένης πρῶτον γηράσεως. Μετὰ τὰ πεντήκοντα ἔτη κτυπᾷ τὸ μεσονύκτιον.

Δισχέσεις.

Καλλίστη μὲν πασῶν εἶναι ἡ μετὰ τῶν συντρόφων ὁμιλία, τοῦτο δὲν σε ἐμποδίζει ποσῶς καὶ ἀπὸ τῶν μετὰ τοῦ κόσμου λοιπῶν σχέσεων, οὔτε, μάλιστα, πρέπει νὰ τὰς ἀποφεύγῃς. Ὅταν λοιπὸν τύχῃς ἀπολαύσεως καὶ λαμβάνῃς εἴτε μερικὴν τινα πρόσκλησιν εἴτε γενικὴν, πρὸς εἰς τὰς συναναστροφὰς καὶ εἰς τοὺς χοροὺς. Οὕτω ποικίλλονται καὶ ἡμεροῦσιοι ἀσχολαίαι, σχετίζεσαι δὲ μετὰ τῶν πολιτῶν. Καὶ δύνασαι νὰ εὐρῆς ἀνδρας ἀξιολόγους τε καὶ πεπαιδευμένους, ὧν ἀποδοκίμασι ἀποβαίνει ὠφέλιμος. Ἀλλὰ θεωρῶν τὸ πλῆθος τῶν λοιπῶν καλοῦντων, ἔσο βέβαιος ὅτι ὑπερέχεις τοῦ πλείστου μέρους καθ' ὅσον οὗτοι δὲν ἔχουσιν ἄλλο ἢ τὴν ἐλευθερίαν τῶν τρόπων, καὶ ἐπιτίθειται εἰς τὴν ἕξιν καὶ εἰς τὴν περιττολογίαν, δηλ. τὴν λε- πτοκοιμισμένην ἀνεπιτηδεύτητα.

Ἀλλὰ μὴ παίξῃς ἐν ταῖς συναναστροφαῖς ταύταις, πλὴν ἀνάγκης, ὅταν τύχῃς ἔλλειψις τετάρτου διὰ τὸ *Βίστ*, ἢ σὲ παρακαλέσῃ ἐρα- στήν ταβλίου νὰ παίξῃς μετ' αὐτοῦ. Τότε δὲ μὴ παίξῃς ποτὲ χρήματα, καὶ ἀπόφευγε πάντοτε νὰ παίξῃς χρήματα εἰς τὸ *Ἐκάρτε*, *Πικέτον* καὶ τὰ τοιαῦτα τυχερὰ παίγνια. Ὁμίλει μετὰ τῶν φίλων, χορεῖται, τρῶγε γλυκίσματα καὶ πίνε πόσια.

Μελέται.

Καὶ τοῦ πρώτου ἔτους προϊόντος, ἅμα γενόμενος ἐγκρατῆς τῶν τε ποικίλων καὶ τῆς τρεχοῦσης ὑπηρεσίας, μελέτησον ὅσα ἐν τῇ ἡλικίᾳ ἐδιδάχθῃς, διότι ἀφοῦ ἔμαθες ἤδη τὰ μαθηματικὰ, τὴν ἰστορίαν καὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς γεωγραφίας τὰ μαθήματα, εἶναι ὁμοίον καὶ ἄτοπον νὰ τὰ λησμονήσῃς.

Τὰ σχέδια ὅσα θὰ κάμῃς διαταχθεῖς, καὶ ἡ θεωρία τῆς ὀχυρωτικῆς ἀρκούσιν ἵνα βοηθήσωσι τὸ μνημονικόν σου ὑπὲρ τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς σχεδιογραφίας. Εὐκόλον δὲ θεωρῶ νὰ μὴ χάσῃς ὅτι περὶ γεωγραφίας καὶ ἱστορίας ἔμαθες, ἂν συνήθισῃς νὰ ὠφελεθῇς πάντατε ἐκ πάσης ἀναγνώσεως, ἔστω καὶ ἐφημερίδων, ἵνα ἐνθυμηθῇς τὰ ὀνόματα, τὰ πράγματα καὶ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀναγνωσκόμενων ὑποθέσεων.

Καλὴ καὶ ἡ κτῆσις γεωγραφικοῦ τινος καὶ ἱστορικοῦ λεξικοῦ καὶ χαρτῶν καὶ σχεδίων, καλὸν δὲ καὶ ἀναγινώσκων νὰ γνωρίζῃς τὰς ἐποχὰς καὶ τοὺς τόπους, περὶ ὧν μνημονεύουσι τὰ βιβλία.

Ἔχε δὲ καὶ λεξικὸν τῆς Γαλλικῆς περιέχον καὶ τὰς ἐτυμολογίας διότι πολλάκις, εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ πρὸ πάντων βιβλία, θὰ ἀπαιτηθῆς νέας λέξεις, καὶ ἀνάγκη νὰ γνωρίσῃς τὴν σημασίαν.

Ἀναγνώσεις

Ἀνάγκη, ἐνὶ λόγῳ, νὰ γίνῃς φίλος τῆς ἀναγνώσεως. Πολλάκις ἀπὸ ὧραι τῆς ἡμέρας κατατρίβονται διατεταμημένοι εἰς τὰ διάφορα τῆς ὑπηρεσίας καθήκοντα, ὥστε δυσκόλως περισσεύουσι δύο ὧραι πρὸς ἀνάγνωσιν. Καὶ ὅμως ὑπάρχουσι καὶ ἡμέραι τινὲς ἀναπαύσεως, μὴ ἀφήνης νὰ παρέρχωνται ἀνωφελῶς.

Κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα, ὅτε αἱ νύκτες μεγαλύνονται, ἀφίεραι ὧρας τινὰς, ἐκ τῶν τοῦ ὕπνου, εἰς τὴν μελέτην. Καὶ κατὰ τὰς φρουρὰς τῆς φρουρᾶς, τὸ καθῆκον ἀρχιφύλακος ἐπιτρέπει νὰ ἀσχολῆσαι ἀνάγνωσιν.

Ἐν τῷ ἀρχιφυλακείῳ φέρε πάντοτε μετὰ σοῦ βιβλία καλὰ, καὶ οὕτω δίδεις καλὸν παράδειγμα εἰς τοὺς στρατιώτας, οἵτινες παρατρίβουσιν εἰς τὴν καταγίνεσθαι ἡ ἀξιωματικός. Θέλω σοὶ σημειῶσαι τινὰ βιβλία πρέπει νὰ μελετῶσιν οἱ στρατιωτικοὶ, καὶ βραδύτερον, ἀπὸ τὴν δυνήθῳ, καὶ ἄλλα τινὰ ἀναγκαιότατα ἃ πρέπει νὰ ἀναγινώσκουσιν.

Ἡ μεγάλη δυσκολία προέρχεται ἐκ τῆς ἐλλείψεως βιβλίων, διότι οἱ ἀξιωματικοὶ δὲν εὐκόλυνονται νὰ φέρωσι μετ' ἑαυτῶν βιβλιοθήκην οὔτε εὐρίσκουσιν ἐνίοτε εἰς τινὰς φρουρὰς βιβλιοθήκας ἢ βιβλιοπωλεῖα. Καὶ ἔχουσι μὲν τὰ συντάγματα βιβλιοθήκην, ἀλλ' αὐτὴ περιέχει μόνον τὴν στρατιωτικὴν ἐφημερίδα, συγγράμματά τινὰ λογιστικῶν καὶ οἰκονομίας καὶ τοὺς κανονισμοὺς μετὰ τῶν παραδειγμάτων.

Ἀξιότιμοι συνταγματάρχαι τινὲς ἐφρόντισαν διὰ τοῦ ἐπιμισθώσασθαι αὐτῶν νὰ καταρτίσωσιν ἐκλεκτὴν τοῦ συντάγματος τὴν βιβλιοθήκην. Καὶ μᾶλλον ἢ ἦττον ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ ὠφελήθησαν μεταχειριζόμενοι τὰ βιβλία. Εἶθε καὶ ἄλλοι ἀκαλοῦσθαι

ἀξίειπαινον ὁδὸν, ἢν ἐκεῖνοι ἐγράφαζαν. Ἀλλὰ τὰ συντάγματα ἀναγινώσκονται, ὅπως δὴ ποτε, νὰ ἔχωσι πολυτόμους βιβλιοθήκας, τοῦ ἡμισητοῦ ἂς μὴ λείπωσι τὰ ἀπολύτως ἀναγκαιοῦντα στρατιωτικὰ βιβλία. Κάμε λοιπὸν χρῆσιν αὐτῶν, ἂν ὑπάρχουσιν εἰς τὸ σύνταγμα σου.

Ἐπειτα δὲ φρόντισον νὰ εἰσέλθῃς ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις ὅταν εὐρίσκουσι εἰς πόλεις ἐχούσας αὐτάς. Ἐρεῖνα καὶ τὰ βιβλιοπωλεῖα.

Ἄλλοις δὲ καὶ ἰδιωταὶ τινες ἀρέσκονται δανεῖζοντες τὰ ἐαυτῶν βιβλία.

Ἐκλεξόν τὰς παλαιὰς ἐκδόσεις μετὰ ψηφίων μεγάλων, ἀπόφευγε τὰς τόσον συνήθεις σήμερον ἐκδόσεις, αἵτινες εἰσὶ μὲν ὀλιγοῦδοι ἀλλ' ἔχουσι τὰ στοιχεῖα λεπτότατα καὶ πεπυκνωμένα.

Αἱ ἐκδόσεις αὗται τυφλόνουσι πάντοτε τοὺς τε ζῶντας ἀνθρώπους καὶ τοὺς ἐπιγενεστέρους.

Γλῶσσαι ὁμιλούμεναι.

Ἄν ἔχῃς κλίσιν νὰ μανθάνῃς γλώσσας ὁμιλουμένας, μάνθανε τὴν γαλλικὴν, τὴν ἀγγλικὴν καὶ τὴν ἰταλικὴν, καὶ θὰ τύχῃς πολλῆς ὠφελείας.

Ἐπιστήμαι.

Προσπάθησον νὰ ἀγαπήσῃς ἐπιστήμην τινὰ, Φυσικὴν, Ἀστρονομικὴν, Βοτανικὴν κτλ. κατὰ τὴν ἀρέσκειάν σου. Τοιαύτη κλίσις εἶναι ἀπὸ τῆς ἀπαιτήσεως, καὶ ἀπεδείχθη ὅτι οἱ τοιαύτας κλίσεις ἔχοντες ἀξιωματικοὶ εἶναι καὶ καλοὶ ὑπάλληλοι καὶ καλοὶ σύντροφοι.

Ὅσον φιλομαθῆς καὶ πεπαιδευμένος ἂν ᾖσαι, μὴ φέρε ποτὲ, ἐν ταῖς συναναστροφαῖς, τὸν λόγον πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν, ἐκτὸς ἂν ἔλθῃς ἐπιπλέον παρὰ σοῦ νὰ φωτισθῇ, καὶ τότε εἰπέ μετριοφρόνως πᾶν τι περὶ τοῦ ζητουμένου γνωρίζεις. Ἄν δὲ σὺ ἰδῇς τινὰ ἐγκρατέστερον καὶ ποθῆς νὰ μάθῃς τι, ζήτησον παρ' αὐτοῦ παρατηρήσεις.

Ὁ πόλεμος.

Ὁ πόλεμος, ἰδοὺ ἡ τελευταία συμβουλή, ὁ πρῶτιστος τοῦ ἐπαγγελματικῆς σκοπός. Καὶ πρῶτον μάθε τὴν ἐφεξῆς ἀλήθειαν ὅσα καὶ ἀπὸ τῆς εἰς τὰς φρουρὰς καὶ εἰς τὰ στρατόπεδα τῆς ἐκπαίδευσσεως, ἀπὸ τῆς εἰς τὰς φρουρὰς, ἀκροβολισμοὶ, ἀναγνώσεις, μελέται, ὅλα ταῦτα καὶ τὸ ἡμισυ μέρος τῆς ἀναγκαιότητος εἰς τὸν στρατιώτην σπουδῆς, καὶ τὴν σπουδὴν συμπληροῦ μόνον ἢ πῆρα καὶ ὁ πόλεμος.

Ἀτελής στρατιώτης λέγεται ὁ ἀξιωματικός, ὅστις καὶ ἂν ᾖσαι πρὸ τὸν βαθμὸν, ἐὰν δὲν εὐρεθῇ εἰς πολέμους. Ἄν δὲ πρὸ πολλοῦ

εὐρέθη, δὲν τῷ χρησιμεύει ἔχει ἀνάγκη καὶ δευτέρου βαπτίσματος. Ἀλλὰ δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ ἀμελῶμεν τὴν μελέτην τῆς τοῦ ἀναπτυξομένης ἐφεξῆς διὰ τῆς πείρας. Ἀνάγκη λοιπὸν καὶ μὴ τοὺς διδασκάλους, καὶ τῶν ἐμπείρων ἀκούων τὰς ὁμιλίαις, καὶ τὴν πολυλογίαν προσέχων τῶν πολεμησάντων, οἷον δὴ ποτε καὶ ἔχουσιν οὗτοι βαθμὸν.

Ἄκουσον λοιπὸν μερικὰς συμβουλὰς μου, αἵτινες κατὰ τὸν τοῦ σταδίου σου δύνανται νὰ σοὶ χρησιμεύσωσι.

Τὸ πρῶτον πῦρ.

Ὅτε κατὰ πρῶτον καὶ πολλάκις πολὺ βραδύτερον ἐν ὁμίαις περὶ στάσει, εὐρεθῆς πρὸ τοῦ πυρός, θὰ αἰσθῆθῆς εἰδὸς τι συγκίνησεσθε ἐκ διαφόρων αἰσθημάτων προκυπτούσης. Μὴ ζήτει νὰ τὴν ἐξετάσῃς ἀλλὰ λέγε « εἶναι φυσικὸν τοῦτο εἰς τὴν ἀνθρώπινον καρδίαν. Ἡ συγκίνησιν ταύτην παράγουσι τὸ αἶσθημα τῆς φιλοζωίας, ὁ φόβος τοῦ ἀγνώστου, αἶσθημά τι συγγενὲς τῆς λεγομένης θέρμης τοῦ ἀγαθοῦ, ἧς κατέχει τὸν πρωτόπειρον κυνηγόν, ἐνὶ λόγῳ ὁ φόβος τοῦ φόβος δὲ εἶναι ἐν τῇ φύσει ὡς πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς ὑπάρξεως καὶ τὸματος βοπῆ. Καὶ ὁ λέων φοβεῖται ἐνίοτε. Καὶ Ἐξζήκος ὁ 4^{ος} καὶ ὁ Φριδερίκος ἐφοβήθησαν καὶ δὲν τὸ ἔκρυψαν. Ὁ δὲ φόβος μεταδίδεται δίκην νόσου ἐπιδημικῆς. Γενναῖαι πολλάκις καὶ μεγάλα στρατὰ Ῥωμαίων τε καὶ Γάλλων, κατελήφθησαν αἴφνης ὑπὸ πανικῶν ἐπιπέσεων καὶ ἔφυγον μακρὰν ὡς εἰ ἦσαν εἰς μόνος ἀνθρώπος.

Ὁ ἐμπειροπόλεμος στρατάρχης Λάννε, ἀκούσας ποτὲ κορυφαίου μοναχίου διατεινόμενον ὅτι ποτὲ δὲν ἐφοβήθη, Μόνον οἱ μασκοὶ εἶπε, δύνανται νὰ βεβαιώσωσι τοῦτο. Ἀλλὰ παρὰ τὸ αἶσθημα τῆς φύσεως ἐνέχουσεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου τὴν φιλοτιμίαν, τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς, τὴν ἀγάπην τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς δόξης, καὶ ὁ ἀνθρώπος διὰ τῶν ὑψηλῶν τούτων αἰσθημάτων ὀφείλει νὰ δαμάσῃ τὸν φόβον. Φόβος δὲ χεῖριστος εἶναι ὁ ἄλογος φόβος, δηλαδὴ ὅταν εὐρισκόμενοι πρῶτην φοράν ἐν κινδύνῳ, φοβώμεθα δι' ἀπειρίαν τὸν λοιπὸν τὸν φόβον ἀπόφευγε, καὶ ὅταν εὐρεθῆς ἐν κινδύνῳ εὐλόγως θὰ συνειθίσῃς νὰ τὸν καταφρονῆς.

Οὕτω λοιπὸν σὺ, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι, μάθε νὰ ὑπερικήσῃς τὴν πρῶτην συγκίνησιν. Ἡ μὲν κρίσις, ἐπιδεικνύουσα πρὸ σοῦ τὸ καθήκον καὶ τὴν δόξαν, ἃς σὲ ἐνισχύσῃ, σὺ δὲ ἐνθυμοῦ ὅτι πρέπει νὰ προῖστασαι παράδειγμα τῶν ὑποδεεστέρων. Πολὺ ἐνδεχόμενον νὰ ἔχῃς ἐπὶ τῶν ἄλλων πρωτοπείρους συντρόφους, ἔσο λοιπὸν φιλότιμος καὶ ἀγαπῶν ἵνα τοὺς μάθῃς νὰ δαμάσωσι τὴν πρῶτην αὐτῶν συγκίνησιν. Οὗτοι μὲν θὰ προσκυνήσωσιν ὑποκλινῶς τὰς πρῶτον συρίζουσας σὺ

καὶ βολίδιας, σὺ ὅμως βίβασον σεαυτὸν ἵνα μὴ τοὺς μιμηθῆς, ἀλλ' ἐν τῇ νὰ προσκυνήσῃς καὶ σὺ ἀκουσίως, φρόντισον νὰ διορθώσῃς τὸ πνεῦμα τοῦτο καὶ νὰ μὴ τὸ ἐπαναλάβῃς, διότι αἱ σφαῖραι δὲν εἶναι αἱ χαιρετισμῶν καὶ προσκυνημάτων. Μάθε δὲ καὶ συνειθίσῃς εἰς τὴν συριγμῶν τῶν, τὴν μουσικὴν ταύτην Καρόλου τοῦ 12^{ου}.

Ἄλλως τε τί χρησιμεύει νὰ σκύπτωμεν ὅταν αἱ σφαῖραι διαβαίνουσιν ἀόρατοι καὶ πλήττωσιν ἐπιβούλως; Τί ὄφελος, ἂν φυλαττομεθα;

Δάμαζε καὶ τὴν συγκίνησιν τῆς καρδίας σου ὅταν βλέπῃς νεκροὺς καὶ τραυματίας. Ὁ θάνατος καὶ αἱ πληγαὶ εἶναι δόξα καὶ καύχημα, ἄλλως πληρονόμος πρὸς τὴν πατρίδα, τὸ καθήκον καὶ τὴν τιμὴν.

Πληγαί.

Ἐάν τύχῃ νὰ τραυθῆς, καὶ δὲν ἔχῃς πρὸχειρον τοῦ χειρουργοῦ τὴν περιποίησιν, δέσον σὺ τὸ τραῦμα, ὅπως κάλλιον δυνηθῆς καὶ πλυνέ το συνεχῶς μετὰ ὕδατος ψυχροῦ. Διὰ τοῦ ἀρίστου τούτου τρόπου ἐμποδίζεις τὴν φλόγωσιν, μέχρις οὗ φθάσῃ ὁ ἰατρός. Πρὸ πάντων μεταχειρίζου τὸν τρόπον τούτον ἂν ἔχῃς πληγὴν εἰς τι μέλος καὶ μάλιστα παρὰ τὰ ἄρθρα καὶ τοὺς ἀρμούς.

Ἐξέτασον τοὺς περὶ σέ.

Ἄμα φθάσῃς νὰ καταβάλῃς τὰς πρώτας σου, ἐν μάχῃ, ἐντυπώσῃς, ἐξέτασον τοὺς περὶ σέ, καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι ἄλλος μὲν πολυλογεῖ, ἄλλος δὲ ἀσταίξεται, καὶ ὅτι οὗτοι ὁμιλοῦντες στρέφουσι πανταχόθεν τὸ βλέμμα· ἡ κεφαλὴ αὐτῶν γυρίζει ὡς ἀνεμόμυλος, ἔχουσι τὰ βλέφαρα τεταμένα, δὲν τοὺς χωρεῖ ὁ τόπος. Οἱ οὕτω φερόμενοι, ἀήσυχτοι καὶ σχεδὸν ἀναισθητοῦντες, δὲν ἐννοοῦσι τὰ προστάγματα καὶ τὰ ἐκτελοῦν ἐσφαλμένως· εἶναι οἱ φαῦλοι στρατιῶται. Ἄλλοι δὲ πάλιν κραυγάζουσι καὶ βλασφημοῦν, στρέφουσι τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τρίζοντες τοὺς ὀδόντας ἢ ἀφρίζοντες, πυροβολοῦν χωρὶς νὰ σκοπεύωσι, ζητοῦν νὰ καταπίωσι τοὺς πολεμίους, ἀνυπομονοῦν διὰ τὴν βραδύτητα τῆς προσβολῆς. Καλοὶ μὲν στρατιῶται, οὐδέποτε ὁμῶς γίνονται καλοὶ ἀρχηγοί. Καὶ ἄλλοι ἔτι ἀνησυχοῦντες πλήττουσιν ἑαυτοὺς, ζητοῦντες νὰ ἀποκτήσωσι θάρρος.

Ἄλλ' ὁ καλὸς στρατιώτης βαδίζει φέρων ὑψωμένον τὸ μέτωπον, ἔχων μὲν τὸ βλέμμα τεταμένον, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἥσυχον, ὀλίγα ὁμιλῶν, ἀκούων καλῶς τὰ προστάγματα, καὶ σπεύδων εἰς ἄμεσον ἐκτέλεσιν αὐτῶν, ἀφρονος καὶ ἀτάραχος ἐπιμένων.

Συμπλοκή γενική.

Ἐνόσω μένεις ἐν τῷ πάγκρατι, μετὰ τοῦ οὐλαμοῦ, ἐνώπιον τοῦ πολεμίου πυρός, πρόσσεξε μόνον εἰς τοὺς στρατιώτας σου, καὶ ἔκουε τὰ προστάγματα, ἵνα προστάξης τὴν ἐκτέλεσιν ἀκριβῶς, καὶ ἔσο ἀτάραχος καὶ ἀνδρικός· ταῦτα ἀκοῦσιν. Ἄλλ' ἔταν γενικῶς γίνηται ἡ προσβολὴ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀνάγκη νὰ ἔχῃς τὸ πνεῦμα ἀτάραχον, διότι πιθανὸν νὰ συμβαίῃ θύροβος, καὶ σὺ πρέπει νὰ μὴ χωρίζησαι ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν σου. Ἄλλως τε ἡ ἐτοιμότης τοῦ πνεύματος εἶναι χρησιμωτάτη, διότι ἂν ἦναι ἀδύνατον νὰ ἀποφυγῇς τὴν σφαῖραν καὶ τὴν βολίδα, φυλάττεσαι ὅμως ἀπὸ τὴν σπάθην καὶ ἀπὸ τὴν λόγχην.

Ἀκροβολισμός.

Ὅταν ὁ λόχος σου τάσσηται ὡς ἀκροβολιστής, τότε δὲ πρέπει νὰ προσέχῃς καὶ νὰ ἦσαι ἀτάραχος. Τότε οἱ στρατιῶται σου εἶναι μᾶλλον ἐσκορπισμένοι, μᾶλλον σοῦ ἀπέχοντες, καὶ ὅμως ἀνάγκη νὰ τοὺς ἐπιτηρῆς καὶ νὰ τοὺς διευθύνῃς. Τότε δὲ ἡ εὐθύνη σου μεγαλύνεται, τότε ἔχεις καθήκοντα ἀτομικά.

Τὰ κατὰ τῆς ἰππικῆς δυνάμεως.

Μὴ ἔχῃς πολλὴν πίστιν εἰς τῶν τουφεκίων σου τὴν βολὴν, ἔταν ἀκροβολιζόμενος πολεμῆς πρὸς ἰππικόν. Τῶν ἀκροβολιστῶν τὰ ὅπλα βάλλουσι μακρότερον τῶν τουφεκίων, ἀλλ' οἱ πεζοὶ σου στρατιῶται ρίπτουσιν εὐστοχώτερον τῶν ἰππέων. Κράτησον λοιπὸν αὐτοὺς εἰς διάστημα καθ' ὃ μόνις φθάνουσιν αἱ σφαῖραι καὶ ὀλίγοι ἔστωσαν οἱ ἀντιτουφεκισμοί σου, τουφεκίζε δὲ ἔταν οἱ ἰππεῖς θάρρυνθέντες φθάσωσι πλησίον. Ἀλλὰ πρόσσεξε νὰ φυλαχθῆς κατὰ τῆς σποράδην ἐπιβολῆς, ἔταν ἦσαι εἰς χωρίον ὁμαλόν, καὶ ἔσο ἐτοιμος, συνάγων τοὺς στρατιώτας σου κατὰ τέσσαρας, κατὰ ὀκτώ ἢ ὕλους ὁμοῦ.

Οἱ οὕτω σποράδην μαχόμενοι ἰππεῖς, ἂν ἔχωσι σκοπὸν νὰ ὀρμησῶσι, κρεμῶσι πρὸς τούτου τὸ κοντοτούφεκον, ἴσως δὲ ἡμιδεξιὰ ἢ ἡμιαριστερῆ κλίνοντες προσποιηθῶσιν ὡς ὑποχωροῦντες. Μὴ τοὺς πιστεύῃς, ἀλλ' ἐτοιμάζου, διότι πιθανότατον νὰ ἐπιπέσωσιν ὀρμητικώτατοι καὶ ταχεῖς. Παράγγελλε τότε εἰς τοὺς στρατιώτας νὰ μὴ τουφεκίσωσιν ἢ εἰς ἐγγυτάτην ἀπόστασιν, διότι ὑπισθεν τῶν ἰππέων ἴσως φανῇ καὶ ὁ οὐλαμὸς τῆς ἐφεδρείας αὐτῶν φοβερώτερος ἐκείνων καὶ μέλλων νὰ προσβάλῃ σπουδαίως. Καὶ τότε μόνον τὰ πυρὰ σὲ σώζουσι.

Τὰ κατὰ τῶν Ἀράβων.

Ἄλλα μέτρα ἀπαιτοῦνται ὅταν ἔχῃς ἀντιμετώπους ἰππεῖς ἄραβας, διότι καὶ τὰ ὅπλα των βάλλουσι μακράν. Πρόσεχε λοιπὸν εἰς τοὺς τουφεκισμούς των, προφυλάττων, ὅπως δυνατόν, τοὺς ἄνδρας σου, καὶ ἀντιπυροβολῶν εὐστόχως. Συνήθως οἱ Ἄραβες πυροβολοῦσι μακρόθεν, φυλάττου καλῶς, ὀλίγον πυροβόλει, καὶ περιμένε νὰ ἔλθωσιν ἐγγύτερον.

Ἄλλ' ἂν οἱ τουφεκισμοὶ αὐτῶν ἦναι ἐπίφοβοι, ὁ ἄτακτος ὀργανισμὸς καὶ ὁ ὀπλισμὸς ἀποτελεῖ τὰς ἐφόδους αὐτῶν ἀσθενεῖς.

Πυρὰ τοῦ πεζικοῦ.

Τὸ πεζικὸν ἐν γένει πυροβολεῖ μακρόθεν, τοῦτο δὲν ὀφελεῖ καὶ ἂν ἔτι γίνῃ χρῆσις ὀπλων ἀκριβεστάτων. Τὸ πυροβολικὸν φέρεται καλλίτερα, διότι συνήθως πυροβολεῖ ὅταν βλέπῃ κατὰ τίνων ρίπτει τὰς σφαῖρας του, καὶ ὅταν βεβαιωθῇ ἐκ τῆς ἀποστάσεως ὅτι βάλλει εὐστόχως καὶ ἀποτελεσματικῶς.

Ἀποστάσεις.

Ὅταν ἀκροβολιζόμενος κατ' ἐσπαρμένων πολεμίων, πεζῶν ἢ ἰππέων, ἐπίσης ἀκροβολιστῶν, μεταχειρίζησαι τὸ ἐν χρήσει σήμερον τουφεκίον τοῦ πεζικοῦ, μὴ διατάττης πυρὰ πέραν τῶν διακοσίων μέτρων. Ἄν δὲ ἀκροβολίζησαι κατὰ πεζῶν ἢ συνειλεγμένων ἰππέων, δύνασαι ἐπιτυχῶς νὰ τουφεκίζῃς μέχρι ἀποστάσεως 350 μέτρων. Σκόπευε εἰς τὰ στήθη τῶν ἵππων, πάντοτε πρὸ αὐτῶν, διότι ἡ κίνησις των εἶναι ταχεῖα πρὸς τὰ ἐμπρός.

Πρὶν διαπάξης δίζυγον πῦρ ἢ πῦρ οὐλαμοῦ (σπανιότατα γίνονται χρῆσις τοῦ τελευταίου τούτου πυρός) ἐξέτασον τὰς ἀποστάσεις καὶ ὀδηγήσου. Ὅταν ἀσκαλεύτως τασσόμενος εἰς πυκνοὺς ζυγούς, μεταχειρίζησαι δίζυγον πῦρ κατὰ τοῦ πεζικοῦ ἀδιάσκοπον, τοῦτο ἄς γίνῃ ἐν ἀποστάσει 200 βημάτων (150 μέτρων) καὶ μόνον ἀφοῦ ταχθῆς ἔχων ἀντιμετώπους τοὺς πολεμίους. Ἄν οὗτοι ἀρχίζωσι τὰ πυρὰ των, καὶ πυροβολῶσι πέραν τῶν 200 βημάτων, πρόταξον τὸ τρίτον τῆς τάξεώς σου, ἠραιωμένον πολὺ, ὡς ἀκροβολιστὰς, προφύλαττε τὴν λοιπὴν δύναμιν εἰ δυνατόν, καὶ μόνον οἱ ἀκροβολισταὶ σου εἰς ἀντιτάττωσι τὰ πυρὰ των.

Καὶ ἐν πεδιάδι ἔτι φυλάττονται οἱ ἄνδρες, διότι καὶ ἡ ἐλαχίστη πτυχὴ τοῦ χωρίου κρύπτει τὰ τρία τέταρτα τοῦ ἀναστήματος, προκειμένων ὡς 100 βήματα τῶν πολεμίων.

Ἄν μεταχειρίζωνται κατὰ σοῦ δίζυγα πυρὰ ἔνθεν τῶν 200 βη-

μάτων, αντίτασσε τὰ πυρά σου καρτερώς ἂν δὲν δυνηθῆς νὰ πλησιάσῃς πρὸς αὐτοὺς, ἂν δυνηθῆς, βιάδιζε κατ' αὐτῶν ταχυπορῶν, καὶ μὴ πυροβολήσῃς ἢ ἐγγύτατα φθάσας.

Ὅταν σοὶ ἐπιτρέπηται, μόνον εἰς 40 βημάτων ἀπόστασιν μεταχειρίσθητι τὸ πῦρ οὐλαμοῦ, ἵνα κατόπιν ὀρμήσῃς ἀμέσως κατὰ τῶν πολεμίων. Τὸ μέτρον τοῦτο εἶναι κάλλιστον ὅταν πρέπη νὰ ἐκδιώξῃς αὐτοὺς ἀπὸ γεφύρας τινὸς, προχώματος, ἢ κλεισωρείας. Ἄν ἔχῃς καιρὸν οἱ ἄνδρες, καλὸν νὰ προσθέσωσιν εἰς τὴν γέμισιν καὶ δευτέραν βολίδα.

Κατὰ δὲ πολεμίων μεταχειριζομένων, ἔνθεν τῶν 200 βημάτων, πῦρ οὐλαμοῦ, ἀντίτασσε καὶ σὺ τοὺς ἀκροβολιστάς σου, ἢ μάλλον ὄρησον, εἰ δυνατὸν, καὶ μὴ πυροβολήσῃς πρὶν φθάσῃς πλησιέστατα. Ἐνίοτε δὲ ἔχεις παραγγελίαν νὰ πυροβολῆς μόνον, ἵνα ἀπασχολῶν τοὺς πολεμίους φέρῃς αὐτοῖς ἀντιπερισπασμόν. Τότε μὴ ἐξέταζε τὰς ἀποστάσεις, ἀλλὰ πυροβόλει ἀδιακόπως, καὶ ὅταν δὲν βλέπῃς τι, πυροβόλει.

Πυρὰ πολεμίων ὀχυρωμένων.

Ἄν δὲν ἔχῃς ῥητὴν παραγγελίαν, μὴ ἐκτελέσῃς ποτὲ, ἀσκεπῆς ὢν, ἀκροβολισμοὺς κατὰ πολεμίων πυροβολούντων ἀπὸ τάφρων, φραγμάτων, δένδρων ἢ τοίχων. Ἄν τὸ χωρίον ἢ αἰ διαταγαὶ δὲν σοὶ ἐπιτρέπωσιν νὰ πλησιάσῃς, προσπάθησον νὰ σκεπάσῃς τοὺς ἄνδρας, καὶ ὀλίγους μεταχειρίζου ἀκροβολισμοὺς. Ἄν πρέπη νὰ ὑποχωρήσῃς μικρὸν, ἐπίκαμψον δεξιᾷ ἢ ἀριστερᾷ, ἵνα προφυλαχθῆς, ἐκτὸς ἂν σὲ κωλύῃ τὸ χωρίον. Ἄν δυνηθῆς νὰ πλησιάσῃς τοὺς ἐχθροὺς, τρέξον ὀξέως καὶ μετὰ θάρρους, τότε δὲ ἅμα φθάσας εἰς τὰ σκεπάζοντα αὐτοὺς δένδρα, τοίχους κτλ. ἔχεις καὶ σὺ τὴν αὐτὴν σκέπην, καὶ ἢ θέσις ἀνῆκει εἰς τὸν τολμηρότερον.

Ἐν Κύκλῳ, ἐν Τετραγώνῳ.

Ὅταν σχηματίσῃς τὸν Λόχον εἰς Κύκλους, εἰς Τετραγώνον, ἵνα δεχθῆς τὴν ἐφοδὸν ἱππέων πυκνῶν καὶ οὐχὶ ἐσπαρμένων, διάταξον τὰ πυρὰ εἰς ἀπόστασιν μόνον 60 βημάτων, καὶ φρόντισον νὰ μὴ πυροβολῶσιν ἐσπευσμένως οἱ στρατιῶταί σου· διότι ὁ πρόμαχος οὐλαμὸς τῶν πολεμίων δύναται εἰς ἀπόστασιν 40 ἢ 50 βημάτων νὰ σκορπισθῇ, ἢ νὰ παρεγκλίνη δεξιᾷ ἢ ἀριστερᾷ, καὶ τότε ἕτερος οὐλαμὸς προσπίπτων κατὰ τῶν τάξεών σου, εὐδοκιμεῖ ἂν τὰ πυρὰ σου ἔπαυσαν ἤδη.

Κυρία δύναμις.

Τὸ πεζικὸν κυρίαν ἔχει δύναμιν τὰ πυρὰ πρὸς ἀναχαίτισιν καὶ

τροπὴν τῶν ἱππικῶν τάξεων, διότι ἵπποι μὲν τινες φοβούμενοι τὰ πυρὰ, ζητοῦν νὰ συστραφῶσι, τινὲς δὲ καὶ πίπτουσι καὶ ἐμποδίζουσι τὴν ὀρμὴν τῶν ἐπομένων.

Καὶ τινες ἔτι ἱππεῖς, ἀντὶ νὰ ἀφήσωσι λυτὰ ἡνία, καὶ νὰ κεντήσωσι τοὺς ἵππους διὰ τῶν πτερνιστήρων, ἀνοίγουσι τὰ σκέλη, ἐπιθυμοῦντες νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν οἱ ἵπποι τῶν. Καὶ τότε γίνεται ἀταξία καὶ χαλᾷ τὸ μέτωπον τῆς γραμμῆς. Ἡ ἐνότῃς λείπει καὶ τὸ ἱππικὸν ἐπὶ τέλους φεύγει.

Ἡ τάξις ἐκεῖνη τῶν πεζῶν, ἥτις κατὰ τῆς ἱππικῆς δυνάμεως προτείνει τὰς λόγχας πυκνὴ καὶ ἀτάραχος, εὐδοκιμεῖ ἀναμφιβόλως, ἀλλ' ἂν τὸ ἱππικὸν προσπίπτῃ ἀποφασιστικῶς καὶ ὀξέως, δυσκόλως ἀναχαιτίζεται. Καὶ πίπτουσι μὲν ἵπποι τινὲς καὶ τραυματίζονται, ἀλλ' ὁμῶς ὀρμῇ φερόμενοι ἐμπίπτουσι κατὰ τῶν πεζῶν, τοὺς ἀνατρέπουσιν καὶ ἀνοίγουσι δρόμον.

Λόγχη.

Ἡ δεχομένη διὰ τῆς λόγχης τοὺς ἱππεῖς πεζικὴ δύναμις δὲν πρέπει νὰ κτυπᾷ κατὰ τοῦ στῆθους, ἀλλὰ κατὰ τῆς ῥινὸς καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἵππων, διότι ὁ ἵππος τρωθεὶς εἰς τὸ στῆθος δὲν σταματᾷ, γονατίζει ὁμῶς καὶ σταματᾷ ὅταν πληγώνηται τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ τὴν ῥίνα.

Πρόδρομοι.

Ὅταν διοικῆς προδρόμους, πρέπει ἅμα ἰδὼν ἐνώπιόν σου τοὺς πολεμίους νὰ διατάξῃς τινὰς πυροβολισμοὺς, ἔστω καὶ πέραν βολῆς, ἵνα σημάνης εἰς τὸ Σῶμά σου τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐχθρῶν, τοῦτο δὲ μάλιστα εἶναι κατεπεῖγον. Ἀφοῦ δὲ τὸ Σῶμα ἐννοήσῃ, πυροβόλησον τότε σκοπίμως ἀλλ' εἰς ἀπόστασιν πρέπουσαν.

Θέσις μεμονωμένη.

Ὅταν φυλάττης θέσιν μεμονωμένην, ἔσο δραστήριος καὶ ἄγρυπνος, προσέχων ἵνα μὴ ἀπροσδοκῆτως ἀναρπασθῆς. Ἐπιτήρησον τοὺς σκοπούς καὶ τὰς προφυλακὰς σου, καὶ λάμβανε ὅσα πλεῖστα μέτρα ἀσφαλείας.

Ἐντολὴ ἐπικίνδυνος.

Ἐὰν ἔχῃς ἐντολὴν τινα ἐπικίνδυνον, καὶ προβλέπῃς ὅτι κατὰ τὸ ἐπιχειρήμα τοῦτο μέλλεις νὰ ὑποστήσῃς ζημίαν, μὴ περὶ τῆς εὐθύνης αὐτῶν ἀπασχολήσῃς πολὺ τὸ πνεῦμά σου, διότι τοῦτο δύναται νὰ βλάβῃ καὶ τὴν κρίσιν σου καὶ τὸ θάρρος.

Ἄς δώσῃ λόγον περὶ τῶν ζημιῶν ὁ εἰς σὲ ἐπιτρέψας τὴν ἐντολήν.
Καὶ ὅμως φρόντισον, εἰ δυνατὸν καὶ ἄνευ θλάβης τοῦ ἔργου, νὰ προφυλάξῃς τὴν αἱματοχυσίαν τῶν στρατιωτῶν σου, καὶ μὴ νομίζῃς ὅτι, θυσιάζων αὐτούς, κερδίζεις ὑπόληψιν. Ἐπιτυχὲς τόλμημα δὲν λέγεται, ὅταν θνήσκωσι πολλοὶ στρατιῶται.

Ἐν ἐκστρατεία.

Μὴ ἀφίνης τὸ σῶμα νὰ ναρκώνηται, καταβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς κακοκαιρίας. Κάλλιον νὰ κοπιάζῃς διπλᾶ βραματίζων ἔνθα καὶ ἔνθα, ἢ νὰ ἐξαπλώνησαι ἐπὶ ἐδάφους καθύγρου καὶ ψυχροῦ. Δάμασον τότε τὸν ὕπνον, ὅα τύχῳσιν εὐκαιρία νὰ ἀποζημιωθῇς διὰ τὴν ἀϋπνίαν.

Ἐἶπω ἡ τροφή σου, ὅσῳ δυνατὸν, ὑγιὲς καὶ καλλίστη ἢ ὄρεξις, ἐπιμελοῦ δὲ καὶ περὶ τῆς τροφῆς τῶν στρατιωτῶν σου. Προτιμότερον ὀλίγα καὶ ὑγιεῖ ἢ νὰ τρώγωμεν ὅ,τι τύχη, ἄωρα ὄσπρια καὶ κρέατα ὀμά. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι πολλάκις, διὰ σπάνιν σιτίων, δὲν δύνασαι νὰ ἐκλέγῃς, θέλω μόνον νὰ σὲ προτρέψω νὰ ὑπομένης τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν μάλλον ἢ νὰ τρώγῃς καὶ νὰ πίνῃς τὰ ἐπιβλάπτοντα τὴν υγιάν. Φρόντισον δὲ ἵνα οἱ στρατιῶται θεραπεύωσι τὰ ὄπλα των καὶ τὴν ὑποδημασίαν καὶ νὰ ἦναι ὅσῳ δυνατὸν καθαρώτεροι. Σὺ δὲ αὐτὸς, ἑαυτὸν καὶ τὰ σὰ περιποιούμενος, δίδε εἰς αὐτούς παράδειγμα τάξεως καὶ καθαριότητος.

Συμβουλή τελευταία.

Ἐχεις βεβαίως καὶ φιλοδοξίαν καὶ πόθον, ἵνα ἀποτελέσῃς τὸ στρατιωτικὸν στάδιόν σου λαμπρόν. Ἀλλὰ πέθησον καὶ φιλοτιμήθητι εἰς προβίβασμόν, ἔχων μέσον τὴν ἀληθῆ μόνον ἀξίαν καὶ ἰκανότητα. Ἐσο ἀξιωματικὸς πεπαιδευμένος, ζηλωτὴς τῆς ὑπηρεσίας, δραστήριος καὶ γενναῖος, καὶ τὰ πάντα κατορθώνεις. Ἄν ἡ ἀρχαιότης σου τυχὸν καταπατηθῇ, ἀν ἀδικηθῇς ὅπως δὴποτε, διπλασιάσον τὸν ζῆλόν σου καὶ ὑπρέτησον καλῶς, διότι ἡ περὶ τῆς ἀξίας καὶ ἰκανότητός σου ἰδία πεποίθησις, ἔσεται ἡ καλλίστη τῶν ἀνταμοιβῶν καὶ ἡ πολυτιμότερα. Ἐχε δὲ εἰς ἀξίωμα ἀμετάστρεπτον, ὅτι, ὅπως καὶ ἀν ἔλθωσι τὰ πράγματα, ἡ προαγωγή πρέπει νὰ ζητῆται διὰ μέσων τιμιωτάτων καὶ ἄνευ τύψεως συνειδότος.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΙΝ.

Ἐλληνικά.

Ἡρόδοτος.
Ξενοφῶν.
Πολύβιος.
Θουκιδίδης.
Ἰώσηπος, ὁ Ἰουδαϊκὸς πόλεμος.
Π.λοῦταρχος, οἱ Παράλληλοι βίοι.
Ἀρρίανδρος Ἀλεξάνδρου ἀνάβασις.
Αἰλιανὸς, Τακτική.

Γαλλικὰ καὶ εἰς γαλλικὴν διάλεκτον μεθερμηνευμένα.

César. Commentaires — Guerres des Gaules et guerres civiles (Trad. Ledois et Artaut.)
Salluste. Guerre de Catilina—Guerre de Jugurtha (Trad. Dalleville-Parisot).
Tite-Live. Histoire Romaine (Trad. Dureau de la Maille, Noël).
Frontin. Statagèmes de guerre.
Tacite. Les annales.—Vie d' Agricola—Maërs des Germains (Trad. d'Ablamodint, Dureau ect).
Suétone. Vie des 12 Césars. (Trad. Laharpe)
Végèce. De re militari. (Trad. Bourdon).
Léon IV. Traité de Tactique. (Trad. Lévesque).
Froissart. Chroniques.
Machiavel. L'art de la guerre. (Trad. Periès et Guiraudet).
Mont Luc. Commentaires. (Εδρίσκονται ἐν τινι Συλλογῇ Ἱπομνημάτων περὶ τῆς Γαλλικῆς ἱστορίας).
Tuvannet. Memoires de sa vie.
Brantôme. Vies des hommes illustres et des grands capitaines Français.
id. id. id. Etrangers.
Tavannes. Memoires historiques.
Rahan. id. sur les guerres des réformés.
id. id. id. de la Valteline.
id. Le parfait capitaine.
Turenne. Memoires publiés par Grimour, 1782.
Montienculli. id sur les guerres. (Trad. Adam).
Condé. Son Histoire, par Désormeaux.

- Vauban.* De l'attaque et de la défense des places.
 id. mémoires inedités publiés en 1844 par Poncelet.
Coëhorn. Nouvelle fortification.
Daniel. (Le père) histoire de la milice française.
de Feuquières. Mémoires de la guerre.
Puy Ségur. L'art de la guerre.
De Saxe. Mes rêveries.
 id. Ouvrages à lire et à relire.
Frédéric II. Instructions militaires.
 id. id. secrètes à ses généraux.
Guibert. Essai général de tactique.
 id. Défense du système de guerre moderne.
Turpin de Cressé. Essai sur l'art de la guerre.
 id. Commentaires sur Vegèce, sur Monticuculli.
Sr Germain. Mémoires.
Lloyd. (Άγγλος, υπηρετής εν Αυστρία και Ρωσία) Mémoires sur l'invasion et la défense de la Grande Bretagne.
 id. Mémoires politiques et littéraires.
 id. Introduction à l'Histoire de la guerre d'Allemagne.
Prince de Ligne. (Βέλγος, υπηρετής εν Αυστρία) Vie du prince Eugène.
 id. Lettres et pensées, par M^e. de Stael.
Jomini. Ouvrage très étendu, avec cartes et plans.
Napoléon. Mémoires de S^{ie}. Hélène.
 id. Le souper de Baucaire.
Rogniat. Siège de Saragosse et de Tortone.
 id. Considerations sur l'art de la guerre.
Gouvion St. Cyr. Journal des opérations de l'armée de Catalogne en 1808 et 1809.
 id. Mémoires sur les campagnes du Rhin.
 id. Campagnes de 1812 et 1813.
Foy. Guerres de la Péninsule.
Suchet. Mémoire sur la guerre d'Espagne.
Ségur. Campagnes de Russie.
Marmont. Esprit des institutions militaires. (Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ἔλεγεν ὁ στρατηγὸς Βουζιώ, πρέπει νὰ τὸ ἔχωσι πάντες οἱ ἀξιωματικοὶ ὡς ἐγχειρίδιον ἀξιόλογον).
 id. Victoires.

- id. Conquêtes des Français.
Thiers. Histoire de la Revolution, du consulat et de l'empire.
Gignet. Histoire militaire de la France. (Σύγγραμμα νεώτατον).

Περὶ τῶν ἀξιολογωτάτων ἐν Κριμαίᾳ πολεμικῶν συμβεβηκότων. Τέλος.

(Ὅρα προηγούμενον φυλλάδιον).

Οὕτως ἐτελείωσεν ἡ ἀξιωματικὸς πολιορκία, ἧς διαρκούσης τὰ ἐπιχειρήματα δις ἐνικήθησαν παρ' ἡμῶν ἐν μάχῃ μεγάλῃ, ἐνῶ οἱ πολιορκούμενοι ἐπολλαπλασίαζον θαυμασίως τὰ μέσα τῆς ὑπερασπίσεως καὶ τῶν ἐξόδων, εἶχον δὲ οὗτοι 800 τηλεβόλα, ἐξ ὧν ἐξήρθησαν 1,600,000 βολαί.

Τὰ δὲ πολιορκητικὰ ἔργα τῶν συμμάχων, σκαπτόμενα ἐν χωρίῳ πετρώδει, εἶχον ἕκτασιν εἴκοσι λεύγας ἐν περινομῇ, καὶ ἐγένοντο ἀπέναντι τῶν ἀκοιμητῶν πυρῶν τῶν φρουρίων, ἐπὶ ἡμέρας τριακοσίας τριάκοντα ἔξ.

Κατὰ τὴν ἄλωσιν, τοῦ Μαλακῶφ, ἔπεσαν μὲν 3 στρατηγοί, 24 ἀνώτεροι, 116 κατώτεροι ἀξιωματικοὶ καὶ 1489 ἄνδρες, ἐτραυματίσθησαν δὲ στρατηγοὶ μὲν 10, 20 δὲ ἀνώτεροι καὶ 224 κατώτεροι ἀξιωματικοὶ καὶ 4, 259 ἄνδρες, τὸ ὅλον ὡς 6,000.

Ἀπὸ τῆς 9 μέχρι τῆς 30 Σεπτεμβρίου.

Μετὰ τὴν πικρὰν ἐπιτυχίαν, καθ' ἣν οἱ σύμμαχοι ὑπέστησαν ζημίας ἀκαταλόγιστους, ἐπερεοῦτο μὲν ὁ σκοπὸς τῆς πολιορκίας, διότι οἱ Ῥῶσοι ἀπεφάσισαν νὰ εὐκαιρώσωσι τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς πόλεως, οἱ δὲ σύμμαχοι ἐφέροντο μετὰ μεγάλης προφυλάξεως καὶ προσοχῆς διὰ τὴν ὑποψίαν τῶν ὑπονόμων, ἐγκαταστήσαντες πανταχοῦ φύλακας ἀπαγορεύοντας τὴν εἴσοδον εἰς τὴν πόλιν.

Οἱ δὲ Ῥῶσοι περὶ τὴν μεσημβριανὴν ἔκοψαν τὴν γέφυραν δι' ἧς διέβαινον εἰς τὰς ἀντικειμένους ἀκτὰς, καὶ ἤκούετο ἡ ῤῆξις τῶν πυριταποθηκῶν τοῦ τε λοιμοκαθαρτηρίου καὶ τοῦ φρουρίου, ὁ Ἀλέξανδρος.

Τῇ δὲ 10 ὁ ἀριστράτηγος ἠνόμασε φρούραρχον ἀνώτατον τῆς πόλεως τὸν στρατηγὸν Βαζαῖν, δὸς αὐτῷ δύναμιν ἰκανωτάτην. Πολλὰ εὐρέθησαν ἠλεκτρικὰ σύρματα καὶ μηχαναὶ διάφοροι καταστροφῆς, ἅτινα διὰ τὸ αἰφνίδιον καὶ τὴν ταχύτητα τῆς ὑμετέρας ἐφόδου, δὲν ἠδυνήθησαν οἱ πολέμιοι νὰ μεταχειρισθῶσιν, εἰδὲ μὴ ὁ ὄλεθρος

θά ἦτο ἀνυπόφρευτος. Ἡ πυρκαϊὰ ἐν τούτοις τῆς μεσημβρινῆς πόλεως, ὑπὸ σφοδροῦ πνεύματος βοηθουμένη, ἐξηκολούθει πάντοτε, καὶ οἱ ἡμέτεροι ἐφρόντιζον νὰ ἐκδιώξωσι τοὺς πυρπολοῦντας, καὶ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἀποβίβασιν ἄλλων, σπυδόντων ἐκ τῆς πέραν παραλίας. Οὕτως ἀνευθύντο αἱ σκηναὶ τῆς Μόσχας, ἀλλ' ἡ μεγάλη αὕτη πυρκαϊὰ μόνον τὴν ῥωσικὴν ἐπικράτειαν ἐξημίωσε, καταδιβρώσασα κτίρια καὶ πράγματα μεγάλης ἀξίας.

Ὁ Πρίγκιψ Γκορτζακῶφ ἀπεφάσισε νὰ μεταφέρῃ τὰ λείψανα τοῦ στρατοπέδου καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ὄχυροῦμενος ἐπὶ τῶν ὄροπεδίων Μακενσί· ἐτοποθέτησε λοιπὸν τοὺς μὲν πρώην φρουροὺς τῆς Σεβαστουπόλεως μεταξὺ Βαλβέκ καὶ Τσερνάγιας, τὰς δὲ λοιπὰς τάξεις τοῦ πεζικοῦ ἄφησεν εἰς τὰς προτέρας θέσεις· ἡ δὲ ἰππικὴ δύναμις ἐστρατοπεδεύθη ἐπὶ τοῦ Βαλβέκ. Πολλὰ δὲ καὶ νέα ἠτοίμαζε κανονοστάσια πρὸ τῶν ἀρκτικῶν φρουρίων τῆς πόλεως. Οἱ Γάλλοι ἐν τούτοις ἐζήτησαν τοποθεσίας καταλλήλους ἵνα στήσωσι τὰ ἑαυτῶν τηλεβόλα πρὸς τὸ φρούριον Ἄ. Παῦλος, ὅπερ μετ' ὀλίγον ἀνετράπη μετὰ τῶν λοιπῶν διὰ τῆς πυρίτιδος.

Τρία γαλλικὰ κανονοστάσια ἐπυροβόλουν κατὰ τῶν ῥωσικῶν ἀτμοπλοίων, ἀντιπυροβολούμενα ὑπὸ δύο πολεμίων ὄχυρωμάτων.

Τῆ δὲ 12 οἱ Ῥῶσοι ἐπυρπόλησαν καὶ τὰ ἀτμόπλοια, μόνον μίαν φρεγάδα ἔμενον εἰς τὸν λιμένα κακῶς ἔχουσα καὶ βεβλαμμένη.

Οἱ δὲ ἡμέτεροι πολεμισταὶ, καὶ μετὰ τὸ ἔνδοξον κατόρθωμα τῆς ἀλάσεως τοῦ Μαλακῶφ, δὲν εὗρον κάμμιαν ἀνάπαυσιν, ἀλλ' ἐξηκολούθουν κατασκευάζοντες νέα κανονοστάσια καὶ ἐπιδιορθόνοντες τὸν δρόμον τοῦ Καμιές. Ἰψεῖλον τέλος — τοῦτο δ' ἐγένετο τῆ 13 μόλις — νὰ κηδεύσωσιν ἐντίμως τοὺς ἐνδόξως πεσόντας ἀδελφοὺς των.

Οἱ πολέμιοι ἐν τούτοις ἐιργάζοντο ἀόκνως ὄχυροῦμενοι, διότι ἀπεφάσισαν, μέχρις οὗ λάβωσιν ἐκ Πετροπούλεως διαταγὰς, νὰ ὑπερασπισθῶσι τὸ ἀρκτικὸν μέρος τῆς πόλεως καὶ τὴν Κριμαίαν, διὸ καὶ ἤγειρον κανονοστάσια εἰς Ἰγκερμαν καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς ἀρκτικῆς παραλίας. Καὶ ἡμεῖς δὲν ἠσυχάζομεν· ἐστήσαμεν 6 κανονοστάσια εἰς τὴν πόλιν καὶ 2 εἰς τὸ Μαλακῶφ, περιεμένομεν δὲ νέαν καὶ ἐπίμονον πάλιν.

Τῆ 25 καὶ 29 δύο μάχαι ἐγένοντο κατὰ τὴν Εὐπατορίαν. Τῆ 24, ἐσπέρας ὁ στρατηγὸς Ἀλλονβίλ ἐκίνησε διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ διατέμνοντος τὴν θαλάσσιον λίμνην, ἔχων 8 μὲν συντάγματα τουρκικὰ καὶ αἰγυπτιακὰ καὶ 1600 ἰππεῖς τούρκους μετὰ μιᾶς πεζῆς καὶ μιᾶς ἐφίππου κανονοστοιχίας· ὁκτώ δὲ ἱλας γάλλων δραγόνων καὶ 2 οὐλαμῶν Οὐσάρων καὶ μίαν ἐφιππον κανονοστοιχίαν. Ἄμα διαγελώσης τῆς αὐγῆς ἴστατο ἐνώπιον τοῦ χωρίου Σάκ ὑπὸ τῶν Ῥώσων κατεχο-

μενου, ἀλλ' ἠναγκάσθη διὰ τὴν ὀμίχλην νὰ περιμείνῃ. Τέλος τῆ 8 ἡμέρας, 2 αἰγυπτιακὰ συντάγματα καὶ 2 ἕτερα τουρκικὰ μετὰ τῶν ἰσχυρόνων, ὤρμησαν ἐμπρὸς, βοηθούμενα ὑπὸ τῶν πυρῶν τῆς ἐφίππου τουρκικῆς κανονοστοιχίας καὶ τῆς ἄλλης τοῦ στρατηγοῦ Ἀλλονβίλ· ἀλλ' οἱ Ῥῶσοι ἔχοντες δύναμιν διςχιλίων μὲν ἵππων, χιλίων δὲ Κοζάκων καὶ 2 κανονοστοιχιῶν, ἐγκάτελειψαν τὸ χωρίον. Τοῦτο ἔκασαν οἱ ἡμέτεροι καὶ ὑπέστρεψαν ἀνενόχλητοι εἰς Εὐπατορίαν.

Τῆ δὲ 29 τρεῖς φάλαγγες τοῦ στρατηγοῦ Ἀλλονβίλ ἐξεκίνησαν εἰς Εὐπατορίας, ἡ μὲν πρὸς τὰ περὶ τὸ χωρίον Σάκ ὑψώματα, ἡ δὲ διοικουμένη ὑπὸ τοῦ Ἀχμέτ πασᾶ πρὸς τὸ Τσολσάκ, καὶ ἡ τρίτη, ἐκινουμένη τοῦ στρατηγοῦ Ἀλλονβίλ, πρὸς τὴν μικρὰν λίμνην Σακασία. Φθάσας ὁ στρατηγὸς εἰς Τσολσάκ, περιέμεινε τὸν Ἀχμέτ πασᾶ, ὅστις μετ' ὀλίγον ἦλθε, καὶ ὁμοῦ ἐξεκίνησαν πρὸς τὸ Γουγιλ, ἵνα ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ πολεμίου ἰππικοῦ. Τὸ δὲ κίνημα τοῦτο ὑπεβοήθησεν ὁ Ἀχμέτ πασᾶς μετὰ δύο τουρκικῶν συνταγμάτων ἰππικοῦ καὶ 6 αἰγυπτίων συνταγμάτων.

Μίαν ὄραν μ. μ. παρηγγέλθη ὁ στρατηγὸς Βαλβίν Ἐστερχάζι, νὰ πλησιάσῃ τοὺς πολεμίους μετὰ τοῦ 4 τῶν Οὐσσάρων, ὅπερ καὶ ἐξέτελέσθη, γενομένης τῆς ὁρμῆς διὰ τῆς λόγχης.

Τοῦτον δὲ ἐβοήθησεν τὸ τε 6^{ον} τῶν δραγόνων καὶ τὸ 7^{ον}· οἱ ἐχθροὶ ἐκνητήθησαν πέραν, εἰς ἀπόστασιν δύο λευγῶν. Οὕτως ἡ φυγὴ αὐτῶν ὑπῆρξε γενικὴ καὶ οἱ ἡμέτεροι ἐπέστρεψαν ἀταράχως εἰς τὴν Εὐπατορίαν.

Κατὰ τὴν μάχην ταύτην εἶχομεν 6 μὲν Οὐσσάρους τοῦ 4^{ου} φονεθέντας, 27 δὲ πληρωθέντας, ἔπεσον δὲ ὅ τε ὑπασπιστῆς καὶ ὁ διαγεγλωτὸς τοῦ στρατηγοῦ Ἐστερχάζι, εἰς λοχαγὸς τῶν Γεν. ἐπιτελῶν καὶ αὐτὸς ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ 6^{ου} τῶν δραγόνων.

50 μὲν ἀπέβληλον οἱ Ῥῶσοι, ἐξ ὧν τὸν συνταγματάρχην Ἀνδρέεβσκιν τοῦ 18^{ου} τῶν Οὐλάνων, 169 ἐλάβομεν ζωοηθέντας, τρία τηλεβόλα, τρία ὀδοζιοβόλα, 12 κιβώτια ἀμαξῶν καὶ μίαν κάμινον πεδιλὴν, πολλὰ δὲ πρὸς τούτοις ὕπλα καὶ ἱματισμὸν καὶ ἀποσκευὴν καὶ 250 ἵππους.

Ἡ ἐνδοξὸς αὕτη ἱππομαχία τοῦ στρατηγοῦ Ἀλλονβίλ, ἥτις εἶναι ἱελευραία ἡμῶν ἐκστρατεία πλὴν τῆς κατὰ Κιμβούρν ἐπιχειρηθείσης, ἠλευθέρωσεν ἐντελῶς, ἀπὸ τῆς πλησιάζουσας τῶν πολεμίων, τὴν Εὐπατορίαν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙ.

*Περὶ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ στρατάρχου Πάσχεβιτς
κατὰ τὸν Ἰούλιον 1854.*

Ἡ καλὴ ἀντίστασις τῶν ἐν Σιλιστρίᾳ τούρκων, ἡ συγκέντρωσις μεγάλων δυνάμεων τῶν συμμάχων εἰς Βάρναν καὶ τὰ πολλὰ νοσηματὰ τῆς βωσικῆς στρατιᾶς, ἠνάγκασαν τὸν Πάσχεβιτς νὰ ἀποχωρήσῃ. Πλὴν δὲ τούτων ὑπῆρξε καὶ ἄλλη αἰτία, ἡ πρὸς τὴν Μολδαύαν κατάβασις αὐστριακῶν δυνάμεων.

Περὶ τῆς κατὰ Κιμβούρην ἐκστρατείας.

Τῆ 2 Ὀκτωβρίου ὁ στρατάρχης Πελισιέ, ἀρχιστράτηγος τῶν κατὰ τὴν Ταυρίδα γαλλικῶν δυνάμεων, συνεκρότησε μυριαρχίαν ἐκστρατείας καὶ κατέστησεν ἡγεμόνα αὐτῆς τὸν στρατηγὸν Βαζαίν. Συνέκειτο δὲ ἡ μυριαρχία ἐκ 1366 ἀνδρῶν τοῦ 95^{ου}, 1257 τῶν ἀλγερίνων ἀκροβολιστῶν, 847 τοῦ 14 τῶν πεζῶν ψιλῶν ἀκροβολιστῶν, πρὸς τούτοις καὶ ἐκ μιᾶς μοίρας ἀγγλικῆς, ἐξ ἀνδρῶν 4,310, 1200 ναυτῶν συγκεκμημένης καὶ μιᾶς πεδινῆς κανονοστοιχίας. Ἡγεμὸν τῆς ἀγγλικῆς μοίρας ἦτο ὁ στρατηγὸς Σπένσερ, ἡ δὲ γαλλικὴ, διοικουμένη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βίμωφεν, εἶχε πλὴν τῶν πεζικῶν τάξεων καὶ 3 λόχους τοῦ 6 συντάγματος τοῦ πυροβολικοῦ (133 γεφυροποιούς), τὴν 12 κανονοστοιχίαν τοῦ 9 συντάγματος (153 πυροβολητῆς), τὸν 7 λόχον τοῦ 1 τάγματος τοῦ 1 συντάγματος τοῦ μηχανικοῦ (142 ἀνδρας), 20 οὐσσάρους καὶ ἀπόσπασμα ζευγιτῶν τε καὶ τεχνιτῶν.

Τὸ Γεν. ἐπιτελεσιὸν συνεκροτεῖτο ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου Φῶρ, τοῦ ταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ Κοδάρ, τοῦ ταγματάρχου τοῦ πυροβολικοῦ Ροβινέ Μαρσί, τοῦ ὑπεπιμελητοῦ Πρεβάλ καὶ τοῦ ἀρχιατροῦ Βραδῶν.

Αἱ τάξεις τῆς εἰρημνῆς μυριαρχίας ἀνέβαινον εἰς 8560 πολεμιστάς. Ὁ δὲ στρατηγὸς Βαζαίν, τὰ πάντα προπαρασκευάσας, διέταξε τὴν ἐπιβίβασιν τοῦ στρατοῦ, εἰς Καμιέσ, τὴν 4. Καὶ ἡ μὲν γαλλικὴ δύναμις ἀνέβη εἰς τὰ 4 δίκροτα, *Mortemélieux, Bagrau, Fo. Bar* καὶ *Oulm*. Ὁ δὲ *Morárrhies*, πλοῖον ἀγγλικόν, παρέλαβε τὸ προσωπικόν καὶ τὰ εἶδη τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ μηχανικοῦ, ὡς καὶ τοὺς ἵππους τῶν ἀξιωματικῶν. Τὸ δὲ ὑπεπιμελητήριον, οἱ ζευγίται καὶ τὰ τρόφιμα ἐφέροντο παρὰ πλοίων φορτηγῶν βυμουλκουμένων ὑπὸ τῶν ἀτμοπλοίων τοῦ στόλου.

Ὁ γαλλικὸς στολισμὸς μίαν ὥραν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἀρ-

γλικοῦ ἀπέπλευσε τῆ 7^ῃ ἡμέρᾳ, ὥρα 12 τῆς μεσημβρίας, πρὸς τὴν Ὀδησσὸν, ὅπου ἐμελλον νὰ συνενωθῶσιν ἀμφότεροι οἱ σύμμαχοι στόλοι. Τῆ δὲ 8 προσωρμίσθησαν ἄντικρυ τῆς Ὀδησσοῦ.

Μετὰ τὴν ἀναφορὰν τῶν ἐπισκόπων Κανονοφόρων, ἐγένετο συμβούλιον ἐν τῷ *Μορτεμπελιῶ*, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ ἀποβιβάσθῃ ἡ δύναμις τῆ 10 εἰς θέσιν ἀπέχουσαν τῆς Κιμβούρου 5000 μέτρα. Ἄλλ' ὑπαρχούσης κακοκαιρίας, μόλις τῆ 15 ἤρχισεν ὁ ἀποβιβάσμιος, καὶ, ἐμπαιλειφθείσης τῆς ἀποσκευῆς ἐν τοῖς πλοίοις, αἱ τάξεις ἐφωδιάσθησαν μετὰ ζωαρκειῶν τεσσάρων ἡμερῶν, καὶ αἱ λέμβοι ἀπεβίβασαν ἀκολούτως τὸν στρατὸν εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου δὲν ἐφαίνετο κανεὶς ἐχθρὸς. Πᾶσα ἡ δύναμις παρετάσσετο εἰς τὴν ξηρὰν τὴν 3 μετὰ μεσημβρίαν, ἀλλὰ μόλις δύο κανόνια ἀπεβιβάσθησαν, διὰ τὴν κακοκαιρίαν. Ἀλλὰ τῆ 12 τῆς μεσημβρίας αἰβομβάρδαικαὶ αἱ κανονοφόροι, ὡς 2400 μέτρα ἀπέχουσαι, ἤναψαν τὰ πυρὰ κατὰ τοῦ φρουρίου, ζωαρκῶς καὶ τούτου ἀντιπυροβολούντος.

Ἐβρέθησαν φρέατα εἰς τὴν παραλίαν καὶ τοῦτο ἦτο εὐτύχημα τοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 15—16 ὁ στρατὸς κατέσκευασεν ὄχιρωμα.

Ἐν καὶ ἡ θάλασσα ἐκόλυε τὸν ἀποβιβάσμιον, ἐπερατώθη οὗτος εὐτυχῶς καὶ τὸ πυροβολικὸν καὶ τινες τροφαὶ ἦσαν ἤδη εἰς τὴν ξηρὰν.

Ἀλλ' οἱ στόλοι, ὑπαρχούσης θαλασσοταραχῆς, δὲν ἠδύναντο νὰ προσβάλωσιν ἔτι τὸ φρούριον.

Ἀμυντικὰ ἐν τούτοις ἔργα ἐσκάπτοντο τὴν ἡμέραν πρὸς τὸ στόμα τῆς ἀγγλικῆς φάλαγγος καὶ πρὸς τὸ δεξιὸν κέρας τῆς γαλλικῆς δυνάμεως, ὅπου ἐτοποθετοῦντο οἱ ἀκροβολισταί.

Ἐγένοντο δὲ μακροὶ κατοπτεῦσεις τοῦ στόλου, καθ' ἃς ἐξωγήθησαν δύο τελωνικοὶ ἀκταιῶροι, παρ' ὧν ὁ στρατηγὸς Βαζαίν ἐλάβεν ἀξιολόγους πληροφορίες.

Οἱ μὲν κάτοικοι τῶν περὶχώρων κατέλειψαν τὰς κώμας αὐτῶν ἐρήμους, ἡ δὲ κώμη τοῦ Κιμβούρου ἐκῆν παρὰ τῶν πολεμίων τῆ 15, καὶ ἀκούσθη τὸ πυροβολημὰ τῶν στόλων.

Τὴν δὲ νύκτα τῆς 16—17 ἠνεώχθη προσιτιριὸν ὡς 4000 μέτρα ἀπέχον τοῦ φρουρίου, ἐν μέσῳ τῆς πυρποληθείσης κώμης. Τὰ πυροβολήματα τοῦ φρουρίου δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐργασίαν.

Τῆ δὲ 17 ὤρμησαν ἐμπρὸς δύο τάγματα τοῦ 95^{ου} καὶ κατέλαβον θέσιν ἀπέχουσαν 4500 μέτρα, ὅπου ἐστάλη ἐπικουρική, πρὸς ὑπερασπίσιν τοῦ προσιτιρίου, δύο τηλεβόλα καὶ δύο λόχοι ψιλῶν πεζῶν ἀκροβολιστῶν.

Ὁ καιρὸς ἤδη ἦτο κάλλιστος καὶ ἡ θάλασσα γαληνιώσα, διὸ ὁ ναύαρχος ἀνεγγέλλων τῷ στρατηγῷ Βαζαίν ὅτι ἤρχεται τὸ πῦρ τῶν

στόλων, ἐξήτει νὰ ἀρχίσῃ καὶ τὸ πῦρ τῶν ἀκροβολιστῶν κατὰ τοῦ φρουρίου.

Τῇ δὲ 8^ῃ πρὸ μεσημβρίας τρία πλωτὰ Κανονοστάσια ἐστάθησαν 600 μέτρα μακρὰν καὶ ἤρχισαν πυροβολοῦντα κραταιῶς κατὰ τοῦ φρουρίου. Κατ' ἀρχὰς τὰ πυροβολήματα τῶν πολεμίων ὑπῆρξαν ζωηρότατα.

Τῇ 12 τῆς μεσημβρίας οἱ στόλοι, ὡς 1500 ἀπέχοντες μέτρα, ἤρχισαν τὰ πυρὰ κατὰ τοῦ φρουρίου.

Δύο δὲ λόχοι ψιλῶν πεζῶν ἀκροβολιστῶν πυροβολοῦντες ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῆς κόμης, παρέλυον τὴν προθυμίαν τῶν ἀπὸ τοῦ φρουρίου διὰ τῶν τηλεβόλων ἀμυνομένων.

Ἀπὸ δὲ τῆς 10 τῆς μεσημβρίας ἠλαττοῦντο σημαντικῶς τὰ πυρὰ τῶν πολεμίων, ἔπαυσαν δὲ ἐντελῶς τὴν 1/2 μ. μ. Πυρκαϊὰὶ μὲν ἀνεφάνησαν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἡ δὲ φρουρὰ, ἂν καὶ δὲν ὕψονε λευκὴν σημαίαν, ἐφαίνετο ὅμως ἐπιθυμοῦσα συνθηκολογίας.

Ὁ δὲ στόλος ἔπαυσε τότε τὰ πυρὰ του.

Ἢ φρουρὰ κληθεῖσα ἐδίστασε νὰ παραδοθῇ, ἀλλ' οἱ στρατιῶται μὴ θέλοντες νὰ πολεμηθῶσιν, ἐστασίασαν κατὰ τῶν ἀξιωματικῶν, τῶν ἔτι ἐπιμενόντων, καὶ τέλος ἄνδρες τινὲς ἐξῆλθον τοῦ φρουρίου ἄνευ ὅπλων, οἱ δὲ λοιποὶ τοὺς ἠκολούθησαν μετ' ὀλίγον. Οἱ ἀξιωματικοὶ τότε ἀναγκασθέντες ὑπέβαλον τὴν περὶ παραδόσεως συνθηκολογίαν, ἣτις καὶ ἐγένετο δεκτὴ.

Ὁ φρούραρχος, στρατηγὸς Κοχάνοβιτς, 40 ἀξιωματικοὶ καὶ 1380 πολεμιστὰὶ ἔμειναν αἰχμάλωτοι, ὡς 40 εὐρέθησαν ἐν τῷ φρουρίῳ νεκροὶ ἢ τραυματίαι.

Τότε ὁ στρατηγὸς Βαζκὶν, ἐπιθεωρήσας τὸ φρούριον, εἶδεν ὅτι οἱ πυρπολούμενοι στρατῶνες ἔμελλον νὰ ἀνάψωσι τὰς πυριτιποθῆκας, καὶ παρήγγειλεν εἰς τὴν δύναμιν νὰ ἐξέλθῃ, διὰ τὸν φόβον τῶν ρήξεων.

Ἐπιτροπὴ δὲ διωρίσθη νὰ ἐξετάσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ φρουρίου καὶ νὰ ποιήσῃ καταγραφήν πάντων τῶν ἐν αὐτῷ εὐρισκομένων πραγμάτων. (Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

Περὶ συντάξεων.

Τὰ καλλίτερα ἔργα ὅσα ἐτίμησαν τὴν Κυβέρνησιν ὑπῆρξαν ἀναπτιφῆτως οἱ Νόμοι τῶν συντάξεων καὶ τῆς συστάσεως τοῦ ταμείου τῶν χηρῶν καὶ ὄρφανῶν τοῦ στρατοῦ, ἅτινα θεωροῦνται ὡς ἀληθεῖς εὐεργεσίαι. Χάρη τῆς ἀληθείας ὀφείλομεν νὰ εἰπωμεν

ἔτι, ἂν καὶ οἱ ὅροι ὑπὸ τοὺς ὁποίους δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ τὸ δικαίωμα τῆς συντάξεως εἶναι λίαν ὑπερβολικοὶ, ἡ δὲ ἀντιστοιχοῦσα σύνταξις εὐτελεστάτη, οὐχ ἦτον ὅμως ὑπάρχει σήμερον Νόμος, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἀνεκτήθη ἐν δικαίωμα διὰ νὰ μὴ μὲν πλέον οὐδεὶς ἐντελῶς ἀπροστάτευτος.

Ὁ νόμος τῶν συντάξεων καὶ ὁ τῆς συστάσεως τοῦ ταμείου τῶν χηρῶν καὶ ὄρφανῶν ἀπεσκοράκισαν τὴν ἐπαίρειαν, καὶ αἱ ὄφραι τῶν ἀνακτόρων καὶ τῶν ὑπουργείων δὲν πολιορκοῦνται πλέον ἀπὸ τὰς χήρας καὶ τὰ ὄρφανά τοῦ στρατοῦ, μόνον ὅτι τὸ εὐτελεῖς τῶν συντάξεων δὲν ἔπαυσε τοὺς βαθεῖς στεναγμοὺς, τοὺς ὁποίους μόνη δαψιλὴ τις αὐξήσις δύναται νὰ κατευνασῇ.

Ὁ στρατηγὸς Σ. Μήλιος, ὡς πρωτοεργὸς τῶν Νόμων τούτων, ἔθεσε τὰς πρώτας ἀκλονήτους βάσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων δύναται ν' ἀνεγερθῇ τὸ λαμπρὸν οἰκοδόμημα δικαίου καὶ ἐπωφελοῦς μέλλοντος, τὸ ὁποῖον ὁ στρατηγὸς οὗτος ὡς ὑπουργὸς δὲν ἠδυνήθη καὶ δὲν τῶνατο νὰ τελειώσῃ ἕνεκα τῶν τότε πολιτικῶν περιστάσεων καὶ τῆς ἀντιστάσεως συνυπουργῶν του τινῶν, μάλιστα δὲ διὰ τὰς συνεπίαις τῆς ἀντιστάσεως ταύτης, ἣτις ἐγέννησε ματαίους οικονομικοὺς φόβους εἰς τὰ πνεύματα τῶν Νομοθετικῶν σωμάτων.

Ὁ νουεχῆς στρατηγὸς Σ. Μήλιος, διακρινόμενος καὶ διὰ τὸν νοῦν καὶ διὰ τὴν ὀρθὴν κρίσιν του, δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι προσεῖδε τὸ ἀτελεῖς τῶν νόμων τούτων. Καὶ ὅμως μόνος αὐτὸς ἐχάραξε τὸν πρῶτον δρόμον, ἂν καὶ γηράσας καὶ ἀποκαμῶν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας τὰ βάρη, διότι ἐντὸς τῶν νόμων τούτων δὲν εὐρίσκειται ἐπαρκῶσα ἡ ἀναγκάσις ἀπόλυτος περίθαλψις τοῦ γήρατος καὶ τῶν διαφόρων νοσημάτων, δι' ὧν μόνη ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία προικίζει τοὺς στρατιωτικοὺς· ἀλλὰ διὰ τοῦτο οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνήθῃ τὸν ἐπαινον αὐτοῦ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν ἐπιτήδειον πρωτοεργάτην στρατηγὸν Σ. Μήλιον, ὅστις ἤνοιξε τὸν δρόμον εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι ἀναμφισβόλως θέλουν συμπληρώσει τὰ κενὰ τοῦ Νόμου, ὅσα αἰ περιστάσεις δὲν συνεχώρησαν εἰς τὸν Σ. Μήλιον νὰ πληρώσῃ καὶ ὅσα ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου ἀπέδειξε νέα.

Ἢ δικαία συμπλήρωσις τοῦ νόμου τῶν συντάξεων θέλει ἔχει ἀμέσως τὰς λαμπροτέρας διὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ὠφελείας, διότι, ὅταν οἱ ἐν τῷ ἀγῶνι καὶ τῇ συνεχεῖ μακροχρονίῳ ὑπηρεσίᾳ γηράσαντες ἐντιμοὶ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἀξιωματικοὶ, ἀποσυρθῶσι, εὐρίσκοντες τὴν ἀναγκάσιαν περίθαλψιν ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν ἐκ τῆς ὁποίας ἔπαθον, οὗτοι μὲν θέλουν χρησιμεύσει ὡς παράδειγμα ἐνὸς ἀσφαλτοῦς μέλλοντος, οἱ δὲ διάδοχοι, καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος τούτου καὶ διὰ τῆς ἀμέσου προαγωγῆς, θέλουν προευστασίῃ

σφριγώντες εις τὸν ἀγῶνα τῆς βελτιώσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους.

Ἄς ἐλπίζωμεν, ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, εἰς τὴν πατρικὴν καὶ ἀγαθὴν καρδίαν τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Ἄνακτος. Ἄς ἐλπίζωμεν εἰς τὴν εὐθύτητα καὶ δικαιοσύνην τῶν διεπόντων εὐτυχῶς τὰ τοῦ στρατοῦ ἔργα, καὶ αἱ ἐλπίδες αὐταὶ ταχέως θέλουσι δικαιοθῆ πρὸς χάραν ἀπάντων.

Κύριε συντάκτα τοῦ Στρατιωτικοῦ Συγγράμματος

ὁ Ἄ π ὁ μ α χ ο ς .

Παρακαλεῖσθε νὰ δημοσιεύσητε διὰ τοῦ πρώτου φυλλαδίου τοῦ παρ' ὑμῶν ἐκδιδομένου συγγράμματος τὴν ἐπισυνημμένην πρόποσιν, ἐκφωνηθεῖσαν παρὰ τοῦ ὑποφαινομένου.

Μεσολόγγιον, 11 Δεκεμβρίου 1857.

Ὁ φίλος σας
Τ. ΛΑΖΑΡΕΤΟΣ.

Κύριοι!

« Χαρίσατέ μοι, παρακαλῶ, πρὸς στιγμὴν τὴν προσοχὴν σας καὶ ἀκούσατε μετὰ συγκατανεύσεως τὴν ὁποίαν ὑπὲρ τῶν Α. Α. Μ. Μ. τοῦ Τρισεβάστου ἡμῶν Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης ἐφωνῶ πρόποσιν.

Κύριοι! Συνηγμένοι διὰ νὰ πανηγυρίσωμεν μετὰ πομπῆς τὴν ἐορτὴν τῶν γενεθλίων τῆς Α. Μ. τῆς κλεινῆς ἡμῶν Βασιλίσσης, διακινῶν νὰ ἐναπολήσωμεν εἰς τὴν μνήμην, ὅτι ἡ γῆ αὕτη, ἐφ' ἧς οἱ πόδες ἡμῶν ἐγγίζουσιν, εἶναι ἱερά, εἶναι ἁγία, ἐξαγιασθεῖσα ἐκ ποταμῶν ἁμάτων τῶν Ἡρώων ἐκείνων δημογενῶν καὶ φιλελλήνων, ὧν αἱ μακαρῖαι ψυχαὶ ἀφῆσασαι πρὸς στιγμὴν τὰς ἐν τῷ Οὐρανῷ ἁγίας μοναχῶν, κατῆλθον ἵνα μεθ' ἡμῶν πανηγυρίσωσι τῆς Βασιλίσσης τὰ γενεθλία.

Στρέψατε πρὸς δυσμὰς τὸ βλέμμα καὶ ἴδετε τὰ τείχη ἐκεῖνα, ὅσων τῶν ὁποίων ἐφυλάσσετε ὁ μικρὸς ἐκεῖνος, ἀοπλος σχεδὸν, μῶττον καὶ γυμνὸς Στρατὸς, ὅστις διὰ τῆς ἡρωϊκῆς ἀνδρίας, τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων εὐλαβείας του κατέστρεψε μεγάλους καὶ καλῶς ὀργανισμένους ἐθνικοὺς στρατούς. Τὸ γῶμα ἐκεῖνο τὸ πολυάνδριον καλούμενον καὶ πτεῖν τὰ ὄστα τῶν Ἡρώων ἐκείνων ὡς κειμήλια τῆς ἐθνικῆς ἐξουσίας, ἕτερον παράκειται κειμήλιον ὁ τάφος τοῦ ἥρωος Μάρκου

Μπότσαρη, τοῦ ἐραμιλλοῦ τούτου τοῦ Σπαρτιάτου Λεωνίδα, ἐπιμαρτυροῦν ὅτι καὶ ὁ νεώτερος ἑλληνικὸς ἀγὼν ἔσχε τοὺς ἡμιθέους του.

Ἡ νεωτέρα γενεὰ, ὑπερήφανος διὰ τὰ μεγάλα τῶν πατέρων τῆς κατορθώματα, ἔχει μέγαν καὶ ὑψηλὸν προσορισμὸν, μεγάλην καὶ σπουδαίαν νὰ ἐκπληρώσῃ ἐντολήν.

Διὰ τῆς ἀληθοῦς παιδείας, τῆς εὐλικρινοῦς πρὸς τὸν ἴψ. Ὀρόνον, τὴν πατρῶν θρησκείαν καὶ τὰ καθεστῶτα ἀφοσιώσεως ἐκπληροῦ τὴν ἐντολήν τῆς καὶ ὁμολογεῖ τὴν πρὸς τοὺς πατέρας εὐγνωμοσύνην τῆς.

Οἱ πρωταγωνισταὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος Δ. Ἰψηλάντης, Γερμανὸς, Κολοκοτρώνης, Βύρων, Καραϊσκάκης, Μιαούλης, Μπότσαρης, Γαβρέλλας καὶ τόσοι ἄλλοι, μεταξύ τῶν ὁποίων δὲν δύναμαι νὰ μὴ συγκαταριθμῶ καὶ τὸν ἀείμνηστον φιλέλληνα Φαββιέρου, ἐφύτρεσαν καὶ ἐπότισαν διὰ τῶν αἱμάτων καὶ ἰδρώτων των τῆς πρὸ 300 ἐτῶν δούλης ταύτης γῆς τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀνεξαρτησίας, ἧ ἡ νεωτέρα γενεὰ ὀφείλει νὰ καλλιεργήσῃ καὶ μεγαλύνῃ.

Ἡ Θεῖα πρόνοια ἡ τοσάκις ὑπὲρ ἡμῶν θυματουργήσασα ἐστεφάνωσε τοὺς πολυεταῖς καὶ αἱματηροὺς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀγῶνας διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν νῦν ἐπαξίως ἐπὶ τῆς κλασικῆς ταύτης γῆς Βασιλευντων Ὁθωνος τοῦ Α' καὶ Ἀμαλίας. Εἶθε ἡ Θεῖα πρόνοια διατηρήσοι αὐτοὺς ἐν μακρότῃ ἡμερῶν καὶ εὐδαιμονίᾳ.

Καὶ ἡμεῖς, ὡς πιστοὶ ὑπῆκοοι καὶ τέκνα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πατρίδος, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἔχοντες συμφέρον, ἄς ἐκφωνήσωμεν μετὰ κατανύξεως, ζήτω τὸ ἔθνος, ζήτω ὁ Βασιλεὺς, ζήτω ἡ Βασίλισσα. »

Ἐν Μεσολογγίῳ, τὴν 9 Δεκεμβρίου 1857.

Ἀρχαιολογικαὶ καὶ ἱστορικαὶ τινες εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Ἡελοποννήσῳ φρουρίων.

Ἰπὸ Η. ΚΟΥΡΤΗΦΑΡΙ, Ἐπικαταλοματίου.

1. Περὶ Ναυπλίας.

Πρώτος οἰκιστὴς τῆς Ναυπλίας ὀφείλεται ὁ Ναύπλιος, περίφημος τῆς ἀρχαιότητος θαλασσοπόρος καὶ διὰ τοῦτο υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος λεγόμενος. Οἱ δ' Ἕποικοι ἦσαν Αἰγύπτιοι τὴν καταγωγὴν, ἀπὸ τῶν πρὸ τριῶν γενεῶν μετὰ Δαναοῦ ἐλθόντων τὸ γένος ἔλκοντες. Ἐπὶ Πυρραχίου ἡ Ναυπλία ἦτον ἐρημος, ἐπὶ λακωνισμῷ ὑπὸ τῶν ἀσχειῶν πάλαι κατασκαφείσα, ἐσώζοντο δ' ἐτι ἐρείπια τειχῶν, καὶ νεκρῶν τοῦ

Ποσειδώνος, καὶ πηγὴ καλουμένη Κάναθος, ἔωθα ἢ Πραλουμέτι κατ' ἔτος ἀνέκτα τὴν παρθενίαν της.

Κατὰ τὸν αὐτὸν γεωγράφον ἐλέγεται, ὅτι πρῶτοι οἱ ναυπλείς ἐποιήσαντο χρῆσιν τῆς τομῆς (κλαδεύματος) τῶν ἀμπέλων, διδάχθῆντες ὑπὸ ὄνου, ὅστις ἐπιγραφὸν κλήμα ἀμπέλου κατέστησεν αὐτὸ εἰς τὸ μέλλον παραγωγὸν ἀρθονωτέρου καρποῦ.

Ἡ Ναυπλία ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ αὐτῆς Ναυπλίου, τὸ δὲ Παλαμῆδιον ἀπὸ Παλαμῆδου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἀμφότεροι δὲ οἱ χῶροι οὗτοι ἐτήρησαν τὰ ἐκ παλαιτάτου ὀνόματα αὐτῶν, μολοντες οἱ τοῦρκοι καὶ οἱ φράγκοι ἐκάλουν τὴν Ναυπλίαν *Ανάπλι* καὶ *Napoli di Romania*.

Μέννηται δὲ καὶ ὁ Στράβων τῆς Ναυπλίας ὡς ἐρήμου, *ναύσαθμον* τῶν ἀργείων αὐτὴν ὀνομάζων, πράγματι ὅμως τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ ταῖς ναυαῖ προσπλεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τούτου λέγει, ὅτι ἐπλάσθησαν παρὰ τῆς νεωτέρου ὁ Ναυπλιος καὶ ὁ Παλαμῆδης, νομίζων τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀνύπαρκα καὶ μυθώδη.

Ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν τειχῶν καὶ τοῦ συστήματος τῆς ὀχυρώσεως, ἧς μέγα μέρος ἐστὶ προδήλως ἔργον τῶν φράγκων καὶ τῶν Ἑνετῶν, συμπραίνεται ὅτι τὸ νῦν φρούριον **Ναυπλίας** εἶναι κτίσμα τοῦ μεσαιῶνος ἐπὶ τῶν ἀρχαίων θεμελίων κατὰ μέρος ἰδρυμένον, καί ταις δὲ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τοῦ ἀργολικοῦ κόλπου, ἐπὶ στενῆς ταϊνίας γῆς εἰς τὸ πέλαγος καθηκούσης καὶ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐκτεινομένης. Παρὰ δὲ τὸν ἰσθμὸν τῆς μικρᾶς ταύτης χερσονήσου ὑψοῦται τὸ **Παλαμῆδιον**, ὄρος ἀπότομον καὶ ὑψηλὸν στενὴν ἀφίεν τὴν πρὸς τὴν πόλιν πείριδον.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τούτου ἐκτίσθη ἔτει 1687 ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν καὶ ὠχυρώθη τὸ ὁμώνυμον φρούριον, τὸ ὅποσον εἶναι προπύργιον τῆς Ναυπλίας ἰσχυρὸν, καὶ ἐν ὅσον δὲν στερεῖται τῶν ἐπιτηδεῶν, νομίζεται ἀπόρθητον.

Κατὰ τὸ 1205 ἡ **Ναυπλία** ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν διὰ συμπραξίαν μετὰ τοὺς γάλλους συννημένω· μετ' οὗ πολὺ ὅμως ἔπεσεν εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως Ἰωαννίδου (giouanizza), ὅστις **κατηδάρισε** τὴν πλουσίαν καὶ ἰσχυρὰν ταύτην πόλιν.

Ἐν δὲ τῷ 1383 οἱ Ἑνετοὶ ἠγόρασαν τὴν **Ναυπλίαν ἀπὸ τὴν χεῖραν** τοῦ Πέτρου Κορνάρου· ἐγκαταστάθεντες δὲ εἰς αὐτὴν ἀπέκρουσαν εὐκλεῶς τὰς προσπαθείας Μωάμεθ τοῦ II. πολιορκήσαντος αὐτὴν τὸ 1460. Ὁ **Σουλτάν** ἠναγκάσθη ἐπίσης νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν ἣν κατὰ τὸ 1537 ἐπεχειροῖσθη κατὰ τῆς **Ναυπλίας**, μετὰ δύο δὲ ἔνιαυτα ἡ **ἀριστοκρατεία** τῶν Ἑνετῶν ἐγκατέλιπε τὸ φρούριον αὐτὸ εἰς τὴν **Σουλτάνον** πρὸς ἀντάλλαγμα τῆς εἰρήνης.

Κατὰ δὲ τὸ 1686 ὁ ἀρχιστράτηγος **Μοριζίνης** (*) μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Πύλου καὶ τῆς Μεθώνης ἐπολιόρκησε τὴν **Ναυπλίαν**, καὶ κατ' ἀρχὰς ἐπύρσταξεν τὸν στρατηγὸν **Καινηγημάρα** νὰ καταλάβῃ τὸ ὄρος **Παλαμῆδιον**, ὑπερκειμένον τῆς πόλεως καὶ μόλις βολὴν τουφεκίου ἀπέχον. Ἐνῶ δὲ οὗτος ἐκεραυνοβόλοι ἀπὸ τῆς ἄκρας ταύτης τὴν πόλιν διὰ τε τηλεβόλων καὶ ὀλμων, ὁ **Μοριζίνης** προαισθόμενος τὸν σερασκέρην, ἦτοι ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ, πρὸς βοήθειαν τῆς **Ναυπλίας** ἐπερχόμενον, ἐβουλεύθη νὰ συγκροτήσῃ μάχην ἐκ τοῦ συστάδην. Ἀφήσας ὅθεν ἔμπροσθεν τοῦ φρουρίου τὰς ἱκανὰς πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς πολιορκίας δυνάμεις, ἀντεπεξῆλθε μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ καὶ ὑπάντησεν αὐτὸν πρὸς τὸ Ἄργος· μάχης δὲ ἰσχυρᾶς γενομένης, ἐκράτησαν οἱ Ἑνετοὶ, καὶ οἱ τοῦρκοι διωκόμενοι ἐσώθησαν φεύγοντες πρὸς τὴν Κόρινθον, καταλιπόντες τὸ Ἄργος εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ **Μοροζίνου**. Τὴν 29 Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐφάνη πάλιν ὁ σερασκέρης **δεκασιχιλίους** ἄγων ὀπλίτας, καὶ προύχωρσε μέχρι τῶν ὀχυρωμάτων τῶν **Χριστιανῶν** ἡ μάχη διήρκεσεν ἐπὶ τρεῖς ὥρας, καὶ ἡ νίκη ἔμεινεν **ἀμοριββεπής**, ἀλλ' ἐν τούτοις, ἐπελθόντος τοῦ **Μοριζίνου** ἐξ Ἄργους, τὰ Ἑνετικά στρατεύματα ἐπιβῶσθέντα, ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς πολεμίους καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Μετὰ τὴν νίκην ταύτην οἱ ὀθωμανοὶ στενωτέρου πολιορκηθέντες καὶ κατακλεισθέντες ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν ὑψώσαν τὴν **λευκὴν σημαίαν**, καὶ ἐξῆλθον ὑπόσπονδοι μετὰ ὀπλων καὶ ἀποσκευῆς εἰς **Τένεδον** ἀνακουμισθέντες. Οὕτως ἄρα ἡ **Ναυπλία**, μητρόπολις τῆς Πελοποννήσου καὶ συνήθως ὄρα τοῦ σατραποῦ αὐτῆς, περιήλθεν αὐθις ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑνετικῆς ἀριστοκρατείας.

Κατὰ τὸ 1715 οἱ τοῦρκοι κερύξαντες καὶ πάλιν τὸν πόλεμον κα-

(1) Ὁ **Μοριζίνης** ἐχημάτισεν εἰς τῶν ἐπιφανεστάτων στρατηγῶν τῆς Ἑνετικῆς ἀριστοκρατείας· γεννηθεὶς τὸ 1618 ἔτος διήγαγεν ἅπαντα τὸν βίον τοῦ πολέμου τοὺς ἀπίστους. Τὸ 1686 κατέκτησεν ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν τοὺς Τούρκους ἐξελάσας κατὰ τὸ 1688· προήχθη εἰς τὸ ὑπέρατον τοῦ Δόξου (Doge) ἀπὸ τοῦ ἔτους μετ' ἀκρας τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ εὐχαριστήσεως. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς **Εὐφορίας** ἕνεκα τῆς ἐλαττώσεως τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησίν του πολεμικῶν δυνάμεων, νοσήσας δὲ ὑπὸ τῶν κόπων ὑπέστρεψεν εἰς Ἑνετίαν τὸ 1689. Ἐπὶ ἐξακολουθοῦντος ἐν τῇ ἀνατολῇ τοῦ πολέμου, καὶ τῆς παρουσίας τοῦ Δόξου ἀναγκαστικῶς θεωρουμένης, ἀνηγορεύθη τέταρτον ἤδη ἀρχιστράτηγος, καὶ τοι ἄγων τὸ 73 τῆς ἡλικίας ἔτος. Ἀνεχώρησεν ὁ σεβασμίας οὗτος γέρον ἐξ Ἑνετιῶν τὸ 1693· ἀφιχθεὶς εἰς τὸν στρατὸν ἐνίστασε πολλὰκις τὸν ὀθωμανικὸν στόλον, ἀλλὰ καταπαυνημένος ἀπὸ τοῦ γήρατος καὶ τῶν μόχθων τοῦ πολέμου ἠσθένεσεν καὶ μετήλλαξε τὸν δῖον ἐν **Βασιλίᾳ** τῇ 6 Ἰανουαρίου 1696, ἀρῆσας γενεὴν ἐν λύπῃ.

2. Περὶ Πύλου (le vieux Navarin)

Τὴν Πύλον ἔκτισε μὲν Πύλος ὁ Κλήσωνος ἀγαγὼν ἐκ τῆς Μεγαριδος τοὺς οἰκοῦντας αὐτὴν *Ἀλεξαγας* ἐξεβλήθη δὲ μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ Νηλεῶς καὶ τῶν ἐξ Ἰωλκοῦ Πελασγῶν. Ὁ δὲ Νηλεὺς βασιλεύσας ἐλίμπρυνε τοσοῦτον τὴν Πύλον, ὥστε καὶ ἄστὺ νηλεῖον ὑπὸ Ὀμήρου ἐπωνομάσθη τὴν δόξαν τῆς ταύτης ἢ Πύλος ἐτήρησε καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Νέστωρος, ὃς καὶ λιγὺς Πυλίων ἀγορητὴς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὀνομάζεται, τοῦ καὶ ἀπὸ στόματος γλυκίων μέλιτος ῥέειν αὐδῆ.

Εἰς τοὺς μετέπειτα ὅμως χρόνους ἡ Πύλος ἐκπεσοῦσα τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς ἀξιώματος κατέστη ἐρημος, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἄρχοντες τότε τῆς Μεσσηνίας ἀπάσης, ἐπιλησθέντες καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τῆς Πύλου ἐκάλουν αὐτὴν Κορυφήτον, κατὰ δὲ τὸ 7^{ον} ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τειχιωθείσα ἀνέλαβε τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα, καὶ θέατρον κατέστη αἰματηρῶν ἀγώνων, οἷς τέλος ἐπέθεκεν ἡ ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ νῆσῳ αἰχμαλωσία τριακοσίων Λακεδαιμονίων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπιλορχηθέντων.

Ὁ δὲ Πικυκνίας ἀναφέρει τὴν Πύλον ὡς πόλιν οἰκουμένην, καὶ ἐν αὐτῇ καὶ τὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ οἶκον τοῦ Νέστωρος κελούμενον, κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως τῆς ὑπὸ τοῦ Βιλαρδούνου καὶ τῶν φράγκων κατακτήσεως τῆς Πελοποννήσου (1204) ἡ Πύλος κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἦτον ἐρημος, διότι τὰ χρονικὰ τῆς κατακτήσεως ταύτης ἀπαριθμοῦνται τὰς τοπικότητας (les fiefs), εἰς τὰς ὁποίας ἐμερίσθη τότε ἡ χώρα, οὐδεμίαν τῆς Πύλου ποιοῦσι μνησθῆναι πρὸς δὲ τοῦτους οἱ δορυκτῆτορες αὐτοὶ ὀρμηθέντες ἀπὸ τῆς Κυπαρισσίας ἐπὶ τὴν Μοθώνην ὄφειλον νὰ διαβῶσιν ἐγγὺς τῆς Πύλου, καὶ ἂν εἶχεν ἐπισιμότητα τινα, ἔπρεπε κατὰ τοὺς κανόνας τῆς στρατηγικῆς νὰ τὴν κωρυεύσῃσι πρὶν ἢ προβῶσι κατὰ τῆς Μοθώνης.

Βραδύτερον γὰρ τις χήρα τοῦ Γκιλλώμου Δελαρόχα, ἡγεμόνος τῆς Κρυταίνης, ἐγκατασταθεῖσα εἰς αὐτὴν ἀνήγειρε τὰ τεῖχη, εἰς τοὺς διαδόχους δὲ αὐτῆς καὶ εἰς τοὺς ἐνετοὺς ἀποδίδοται ἡ ἀνεγερσις τῶν λοιπῶν ὀχυρωμάτων, τὰ ὅποια τότε μὲν δὲν ἐστερεοῦντο στερέωτος, νῦν δὲ κείνται σωρὸς ἐρείπιων ἐπὶ ἐρείπιων ἀρχαιοτέρων. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐδόθη ἕως ὑπὸ τῶν φράγκων εἰς αὐτὴν καὶ τὸ ὄνομα Νευακίνος, ἀπὸ Νευακίων τῶν ποτὲ κατακτητῶν αὐτῆς, ὅπερ ἐπικρατεῖ πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης μέχρι σήμερον.

Ὁφικότερον ἔτι ἡ Πύλος ἀναφάνεται αὐθις εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ πολέμου. Ὁ Κορονέλλης, ὅστις καλεῖ αὐτὴν ἐσφαλμένως Zonchio,

ἀναγγεῖται, ὅτι, ἀφοῦ οἱ βάρβαροι ἐκυρίευσαν τὴν Μοθώνην, οἱ κάτοικοι τῆς Πύλου παρεδόθησαν ἀμαχητί· δὲν μᾶς λέγει ὅποιοι τινες ἦσαν οἱ κάτοικοι· οὗτοι, ἐπιφέρει ὅμως, ὅτι οἱ ἐνετοὶ εἰσελθόντες μετ' ὀλίγον διὰ προδοσίας Δημητρίου τινὸς Μοθωναίου κατέκοψαν πᾶσαν τὴν Ὀθωμανικὴν φρουρὰν μετ' οὐ πολὺ οἱ ἄπιστοι, ἤγουν οἱ τούρκοι, περὶ πλείστου ποιοῦμενοι τὴν ἐπανάκτησιν αὐτῆς, τὴν ἐπολιόρκησαν κατὰ μὲν ζήρην διὰ πολυαριθμοῦ ἰππικοῦ, κατὰ δὲ θάλασσαν διὰ δεκατεσσαρῶν λιβυρνίδων καὶ ἐξ πλοίων μικροτέρων (Inetes) οἰκουμένων ὑπὸ τοῦ Τοῦν Γάμαλη. Ἡ ἀριστοκρατεία τῶν ἐνετῶν δὲν εἶχε νὰ ἀντιτάξῃ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ λιμένος, εἰ μὴ τρεῖς λιβυρνίδας, καὶ ὅμως τὰ πληρώματα αὐτῶν πεπεισμένα ὅτι, ὁ Γάμαλης δὲν ἐτόλμα νὰ τοὺς προσβάλῃ, ἔδειξαν τόσῃ ἀμέλειαν, ὥστε παρεῖχον εἰς αὐτὸν τὴν εὐκαιρίαν νὰ εἰσπλεύσῃ ἀκωλύτως εἰς τὸν λιμένα καὶ νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῶν αἰφνιδίως· οἱ δὲ χριστιανοὶ καταπτοηθέντες διὰ τὸ τόλμημα τοῦτο ἐξήφθησαν ἐν ἀταξίᾳ εἰς τὰς λέμβους καὶ ἐβόθησαν εἰς τρεῖς γαβάρας ἐμπορικὰς οὐ μακρὰν ναυλοχούσας. Ἐν τούτοις οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι τῆς Πύλου ἐβλεπον περίλυποι τὴν συμφορὰν ταύτην ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων, προσβληθέντες δὲ πάραυτα ὑπὸ τῶν βαρβάρων, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἀντισταθῶσι παρεδόθησαν.

Κατὰ τὸ 1686 ὁ στρατηγὸς Μοριζίνης ὀρμήσας ἐκ τοῦ Ἀδριατικοῦ, ἵνα ἐξυκολουθήσῃ τὰς ἐν Πελοποννήσῳ δορυκτῆσίας του, ὑπεκρίθη ὅτι πλεῖς ἐπὶ τὴν Ναύπακτον. Ἐκλύσας δ' οὕτω τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐτόλμη αἰφνης πρὸς τὴν Πελοπόννησον, καὶ τὴν 2 Ἰουνίου ἐφάνη ἐμπροσθεν τῆς Πύλου μετὰ στόλου 240 πλοίων. Ἡ θέα τῆς φοβερᾶς ταύτης δυνάμεως ἐπέσειρε τὴν φόβον εἰς τὴν πόλιν, καὶ οὕτως ὁ Μοριζίνης εἰς ὀλίγας ὥρας ἐγένετο ἀναίμων κύριος τῆς ἀκροπόλεως λαθῶν τετρακοσίους αἰχμαλώτους, ὧν ἑκατὸν μόνον, προστίθησιν ὁ ἐνετὸς ἱστοριογράφος, ἦσαν ἀναδὲ πρὸς ὑπεράσπισιν φρουρίου καθωπλισμένου διὰ 40 τηλεβόλων καὶ πλουσίως μετὰ ἐπιτήθειαν ἐφωδιασμένου, φρουρίου φύσει ἄχυροῦ, μίαν καὶ μόνον πρόσδασιν ἔχοντος. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Πύλου ὁ Μοριζίνης ἔστρεψε τὰ νικηφόρα ὄπλα του κατὰ τοῦ Νεοκάστρου.

Αὐταὶ αἱ πολιορκίαι καὶ συνεχεῖς πορθήσεις κατεστρέψωσαν τὴν Πύλον, ἧς οἱ κάτοικοι κατ' ὀλίγον διεσπάρησαν εἰς τὰ πέριξ φαίνεται ὅμως ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπῆρχον ἔτι λείψανά τινα, διότι ὁ Βελίνης ἔγραψεν « ἡ πόλις αὕτη εὕρισκεται » εἰς οἰκτροτάτην κατάστασιν, τὸ δὲ Νεόκαστρον ἔχει μεζονα πληθυσμὸν. » Εἶναι δύσκολον νὰ ὀρισθῇ ἡ ἐποχὴ τῆς τελείας ἐρημώσεως αὐτῆς.

Κατὰ τὸ 1825, ἐνῶ ὁ Ἰμβραήμ. πασᾶς ἐπολιόρκει τὸ Νεόκαστρον, οἱ Ἕλληνες κατέλαβον τὴν Πύλον καὶ τὴν νῆσον Σφακτηρίαν, καὶ ὠχυρώθησαν εἰς αὐτήν.

Ἡ τύχη τῶν ἐν Σφακτηρίᾳ ὑπῆρξε θλιβερωτέρα τῆς τῶν Λακεδαιμονίων· οἱ αἰγύπτιοι ἀποκλείσαντες τὴν νῆσον διὰ πολυαριθμοῦ στόλου καὶ ἀποβάντες εἰς αὐτὴν τὴν 28 Ἀπριλίου ἐπέπεσον ραγδαῖοι πανταχόθεν κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Οὗτοι ἠμύνοντο ἀνδρείως ἐπὶ πολλὰς ὥρας, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀριθμοῦ ἠττώμενοι, καὶ προτιμῶντες εὐκλεῆ θάνατον ἢ ἐπονείδιστον αἰχμαλωσίαν ἀπέθανον ἅπαντες μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας ἀνδρῶν ἀγαθῶν γενόμενοι. Ἐνταῦθα ἔπεσαν καὶ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὑπουργὸς τοῦ πολέμου, καὶ ὁ ἐξ Ὑδρας Α. Τσαμαδῶς, ὅστις, καὶ τοι δυνάμενος νὰ σωθῆ διὰ τοῦ ἐκεῖ ναυλοχοῦντος πλοίου του, προσέλετο νὰ γίνῃ θύμα ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος.

Οἱ δὲ ἐν Πύλῳ ὠχυρομένοι, πολιορκηθέντες ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων, καὶ ταχέως διὰ τὴν τελείαν στέρξιν τροφῶν εἰς ἄκραν περιστάντες ἀμνηστῆσαν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ ἐν Σφακτηρίᾳ ἀτύχημα πτοηθέντες, ἐξῆλθον ἅπαντες τὴν νύκτα τῆς ἐπιούσης ἐπ' ἐλπίδι νὰ διαφύγῃσι τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ διασωθῶσιν ὑπὸ τὸ σκότος· ἀλλ' εὐρόντες τοὺς ἄραβας ἐγγηγορότας, καὶ εἰς τάφρον, ἀρτίως ὑπὸ τῶν πολιορκητῶν ὀρωρυμένον, ἐμπεσόντες ἀπροσδοκῆτως, οἱ μὲν αὐτῶν ἐπλανήθησαν εἰς τὰ ἐλώδη καὶ ἠχμαλωτίσθησαν, τινὲς δὲ καὶ ἐσώθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ ὑποστρέψαντες εἰς τὸ φρούριον ἀπῆλθον τὴν ἐπιούσαν ὑπόσπονδοι παραδόντες τὰ ὄπλα καὶ εἴτι ἄλλο εἶχον.

Μετὰ δύο ὅμως ἔτη ἡ Πύλος περιεβλήθη μὲ νέον καὶ ἀμάραντον κλέος, δοῦσα τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς τὴν κατὰ τὴν 2 Ὀκτωβρίου 1827 ἐν τῷ λιμένι αὐτῆς συγκροτηθεῖσαν μεταξὺ τοῦ στόλου τῶν τριῶν χριστιανικῶν συμμάχων δυνάμεων καὶ τοῦ τουρκικοῦ περιώνυμον Νχυμαχίαν, ἣτις κατέστειλε τὸ φράγμα τῆς ἡμισελήνου καὶ ἐστρέψεσεν ἐσκαί τὴν αὐτονομίαν τῶν Ἑλλήνων.

3. Περὶ Νεοκάστρου.

Τὸ Νεόκαστρον εἶναι ἀναντιρρήτως, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, νέον φρούριον· εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς οὐδεμίαν ἀπαντάται περιγραφήν πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο ἀναφορὰν ἔχουσα. Κατόπιν οἱ φράγκοι, ἄρχοντες τῆς Πύλου ἐνόησαν τὸ ἐπίκαιρον τῆς θέσεως πρὸς δὲ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ στομίου τοῦ λιμένος, καὶ πρὸς φύλαξιν τῆς παρακειμένης κλεισσορίας, δι' ἧς οἱ ἐνετοί, κάτοχοι τῆς Μοθώνης, ἠδύνατο νὰ εἰσβάλλωσιν εἰς τὴν Πυλίαν· διὸ δὴ καὶ αἱ πρῶται περὶ Νεοκάστρου εἰδήσεις ἀπαντῶνται εἰς τὸ χρονικὸν τοῦ Μωρέως, ἐνθ' ἰστο-

ρηται ὅτι » ὁ αὐθέντης Νικόλαος Σαίντ Ὀμέρ, εὐπατρίδης ἐν τοῖς μάχιστα καὶ θαθύπλουτος, ἀνεγείρας μικρόν τι φρούριον εἰς τὴν Μάνην, ἵνα προστατεύῃ τὴν χώραν κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ἐνετῶν, ἐκτίσεν ὕστερον καὶ τὸ Νεόκαστρον, ἐλπίζων νὰ καταπέσῃ τὸν Βασιλέα (τῆς Νεαπόλεως δηλονότι, κυρίαρχον τότε τῆς χώρας) νὰ διορίσῃ αὐτὸ χωριστὴν τοπαρχίαν ὑπὲρ τοῦ ἀνεψιοῦ του τοῦ μεγάλου πρωτοστάτορος, Νικολάου καὶ αὐτοῦ καλουμένου.

Ἡκτίσις αὕτη ἐγένετο ἀναμφιβόλως τὸ 1310—1320 ἔτος καὶ σφάλλουσιν ἄρα ὅσοι ἀνάγουσιν αὐτὴν εἰς δύο μόνους ἀπὸ τοῦδε αἰῶνα. Οἱ τουρκοὶ ἄλλο δὲν ἐπαρξάν παρ᾽ ἐξ αὐξήσωσι ἐν 1574 τὰ ὄχυράματα τοῦ Νεοκάστρου, τὸ ὁποῖον ἦτον ἤδη φρούριον ἢ μᾶλλον πόλις ὄχυρά, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν χρονικῶν, ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ τῶν ἀπίστων κατεχομένη, λέγει ὁ Κορονέλλης, καὶ μετὰ πλείστου ζήλου ὑπ' αὐτῶν φυλαττομένη. Ὁρᾶται, ἐπιφέρει ὁ ἱστοριογράφος τῆς ἀριστοκρατείας τῶν ἐνετῶν, ἀριστεροθεν τῆς Πύλου παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος ἐπὶ ἐπιπέδου κεκλιμένου, ὄχυρωμένη μὲ τεῖχη ἀξιόλογα, καὶ προασπιζομένη ὑπὸ ἀκροπόλεως κτισθείσης ἀπὸ τοὺς τουρκοὺς τὸ 1574 ἔτος.

Ἐν 1644 ὁ Σουλτάν Ἰμβραήμης ἐξελέξατο τὸν λιμένα τοῦ Νεοκάστρου ὡς ὀρμηκτῆριον τοῦ ἐκ δισχιλίων πλοίων συγκειμένου στόλου, μετὰ τοῦ ὁποίου ὁ Σελικτάρ Πασᾶς ἀπέπλευσε κατὰ μῆνα Ἰουνίου πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς Κρήτης.

Κατὰ δὲ τὸ 1686 ὁ στρατηγὸς Μοριζίνης κύριος τῆς Πύλου γινόμενος ἐτρέπη πάραυτα εἰς πολιορκησιν τοῦ Νεοκάστρου, κατὰ προσταγὴν αὐτοῦ εἰσπλεύσαντος τοῦ στόλου εἰς τὸν λιμένα τὴν νύκτα τῆς 4 πρὸς τὴν 5 Ἰουνίου, καὶ ἀποβιβάσθέντων τῶν ἀναγκαίων πολιορκητικῶν μηχανῶν καὶ ὄπλων, ἠγέρθησαν εἰς θέσεις ἐπιτηδεύουσας δύο πυροβολεῖα τὸ μὲν 18 ὄλων ὀλαῆς λιτρῶν πεντακοσίων, τὸ δὲ 24 κανονίων ὀλαῆς λιτρῶν πενήκοντα. Τὸ φρούριον μετὰ 12 ἡμερῶν σφοδρὸν πυροβολισμὸν ἠνέωξε τὰς πύλας εἰς τὸν στρατηγὸν Μοριζίνην, ὅστος εἰσελθὼν εὗρεν 100 τηλεβόλα, καὶ τρισχιλίους ὀθωμανοὺς ἐπιβιβάσθέντας εἰς πλοῖα καὶ ἀνακομισθέντας εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Οἱ τουρκοὶ ἐπανέκτησαν τὸ Νεόκαστρον κατὰ τὸ 1715 ἔτος, καὶ ἔμειναν κύριοι αὐτοῦ ἀνενόηλοι μέχρι τοῦ 1770, ὅτε ὁ ῥώσος στρατηγὸς Ἀννίβας ἀποσπαθεῖς ἀπὸ τοῦ τὴν Κορώνην πολιορκοῦντος ῥωσικοῦ στρατοῦ ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸ Νεόκαστρον· εἰς τὰς πρῶτας βολὰς τῶν τηλεβόλων ἡ φρουρὰ παρεδόθη καὶ ἀπεστάλη διὰ πλοίου ἀγγλικοῦ εἰς Κρήτην, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀγγεληθείσης τῆς περὶ τὴν Τρίπολιν ἀποτυχίας τῶν Ἑλλήνων, οἱ ῥῶσοι ἐγκατέ-

λιπον τὴν κτησίν των ταύτην πρὶν μακρυνθῶσιν ἐγέμισαν τὰ
 ὑπονόμεους καὶ κατὰ νοῦν εἶχον, ἅμα ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ πλοῖα,
 νὰ ἐκκαύσωσιν αὐτάς, ἵνα τὸ φρούριον ἀνατιναχθὲν ἐνταφιάσῃ τὰ
 τὰ συντρίμματα αὐτοῦ τοὺς εἰσελθόντας τούρκους· ἀλλὰ τοῦ σκοποῦ
 τούτου ἀπέτυχον μὴ ἀναφλεσχθεῖσιν τῶν ὑπονόμεων.

Κατὰ τὸ 1824, ἅμα ἐκρηγείσης τῆς ἐπαναστάσεως, οἱ Ἕλληες
 ἐπολιορκήσαν τὸ Νεόκαστρον· εἰς αὐτὸ εἶχον καταφύγει ἅπαντες οἱ
 κάτοικοι τῶν πέριξ καὶ τῆς Κυπαρισσίας ὀθωμανοὶ, διὰ τὸ αἰσιν-
 διον καὶ κατεπεῖγον τῆς ἀναχωρήσεως ὀλίγα φέροντες μεθ' ἑαυτῶν
 τὰ ἐπιτήδεια· τούτων μετ' οὐ πολὺ τελείως ἐκλιπόντων, οἱ τούρκοι
 ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ τοῦ δίψου κατατρυχόμενοι, καὶ δεκατιζόμενοι
 καθ' ἑκάστην, ἠναγκάσθησαν νὰ παραδώσωσι τὸ φρούριον τῇ 7
 Αὐγούστου ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ἐξέλθωσιν ἀβλαβεῖς καὶ νὰ μετακομι-
 σθῶσιν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν· κατὰ δυστυχίαν ὁ ὅρος οὗτος τῆς συν-
 θήκης δὲν ἐφυλάχθη. Τὸ αἶσθημα τῆς ὀργῆς καὶ ἀνικτήσεως, ἥ ὁ-
 ποία ἀπὸ πολλοῦ ἔβραζεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν ἀπάν-
 θρωπον εἶαν καὶ τὴν ὀμύτητα τῆς τουρκικῆς δυναστείας ἐξήψαν ἐν
 αὐτοῖς τόσην δίψαν ἐκδικήσεως, ὥστε, τοὺς μὲν τῶν παραδοθέντων
 ὀθωμανῶν κατέσφαξαν, τοὺς δὲ ἐναπολειφθέντας ἔρριψαν εἰς τὴν
 ἐκτὸς τοῦ λιμένος κειμένην ἐν εἴδει νησιδίου ζηράν πέτρην, ἐνθα ἄ-
 σιτοι καὶ διψαλέοι κατέστρεψαν τὸν βίον οἰκτρῶς ἅπαντες.

Τὸ Νεόκαστρον εἶναι τὸ δεύτερον φρούριον, τὸ ὅποιον μετὰ τὴν
 ἐπανάστασιν ἔπεσαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

Κατὰ τὸ 1825 ὁ Ἰμβραήμ πησσᾶς ἀποβιβασθεὶς εἰς Μεθώνην πρῶ-
 τον κατὰ τοῦ Νεοκάστρου ἔστρεψε τὰ ὄπλα πολιορκήσας αὐτὸ μεθ'
 ἀπάσης τῆς στρατιωτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως· ἡ φρουρὰ συγκειμένη ἐκ
 χιλίων ἀνδρῶν, καὶ ὑπὸ τοῦ Π. Ἰατράκου, καὶ Γ. Μαυρομιχάλου διοι-
 κουμένη ἀντέστη γενναίως ἀποκρούουσα μετὰ καρτερίας ἐπὶ δύο
 μῆνας ἀπάσας τοῦ ἐχθροῦ τὰς ἐφόδους, ἀλλὰ τέλος μὴ δυναμένη νὰ
 ἀνθέξῃ εἰς τὴν παντελεῖ ἔλλειψιν τροφῆς καὶ ὕδατος παρέδωκε τὸ
 φρούριον τῇ 18 Μαΐου, αὐτὴ δὲ ἐπιβιβασθεῖσα εἰς τὰ παρατυχόντα
 Ἀγγλικὰ καὶ Αὐστριακὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἐκομίσθη εἰς Καλάμας, μὲ-
 νου τοῦ Γεωργίου Μαυρομιχάλου καὶ Π. Ἰατράκου κρατηθέντων ὡς
 αἰχμαλώτων πρὸς τὰς συνθήκας.

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

Τοῦ ταμείου τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν.

ΣΤΑΥΡΙΑΝΟΣ Ταμειάρχης.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Συνέχεια Γάλλου αντισυνταγματάρχου επιστολή συμβουλευτική. — Συγγράμματα και ενόργανα. — Συνέχεια τῶν αξιολογημάτων ἐν Κριμαίᾳ πολεμικῶν συμφορῶν. — Επιστάσεις καὶ παρατηρήσεις διάφοροι· περὶ τῆς ὑπεχωρήσεως τοῦ στρατάρχου Πάσκεβιτς κατὰ τὸ 1854, περὶ τῆς κατὰ Κιμβούρν ἐκστρατείας. — Περὶ συντάξεων. — Πρόποσις ὑπὲρ τῶν ΔΔ. ΜΜ. ἐν Μεσολογγίῳ. — Ἀρχαιολογικαὶ καὶ ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ φρουριῶν· Νεαυπλία, Πύλος, Μοκαστρον.

ΑΓΓΕΛΙΑ

Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐκ τῶν Κ. Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ μᾶς παρετήρησαν ὅτι κατὰ λάθος δὲν περιήλθεν εἰς αὐτοὺς ἡ Ἀγγελία τοῦ Ἀπομάχου, ὅπως καταγραφῶσι ὡς συνδρομηταί, ἐξαποστέλλομεν πρὸς πάντας τὸ φυλλάδιον, καὶ ὅστις δὲν εὐχαριστηθῆ νὰ μεθέξῃ τῆς τιμῆς νὰ συνδράμῃ τὰς χήρας καὶ ὄρφανὰ τοῦ Στρατοῦ, παρακαλεῖται νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ ἀ μ ἔ σ ω ς.

Ὅστις ἐκ τῶν μὴ καταγραφέντων ὡς συνδρομητῶν δεχθῆ τὸ πρῶτον φυλλάδιον τοῦ Ἀπομάχου, λογίζεται συνδρομητῆς ἐπὶ ἓν ἔτος.

Τὰ ὀνόματα τῶν συνδρομητῶν τοῦ Ἀπομάχου θέλουσιν δημοσιεῖσθαι καθ' ἑξαμηνίαν μετὰ τοῦ γενικοῦ καταλόγου τῶν Κ. Κ. Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, εἰς ὃν θέλουσιν διακρίνεσθαι ὡς συνδρομηταί τοῦ Ἀπομάχου.

Ὅστις ἐν τῇ πατριωτικῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι προσφέρῃ πλεον τῶν 50 δραχμῶν εἰς τὸ ταμεῖον τῶν χηρῶν καὶ ὄρφανῶν, θέλει ἀνακηρύττεσθαι ὑπὸ τοῦ Ἀπομάχου εὐεργέτης τοῦ ταμείου καὶ θέλει δημοσιεύεσθαι τὸ ὄνομά του.

Ὅσάκις ἀλλάσσουσι τόπον διαμανθῆς οἱ συνδρομηταί, δελοποιεῦσιν ἀρροδίως τοῦτο πρὸς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ἀπομάχου.